राज्यसेवा (मुख्य) परीक्षा - 2015

A

2015

परीक्षा दि. १३ सप्टेंबर, 2015

प्रश्नपुस्तिका

सामान्य अध्ययन – I

CODE : **KO6**

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक BOOKLET NO. 104777

एकूण प्रश्न : 150

एकूण गुण : 150

वेळ : 2 (दोन) तास

सूचना

(1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 150 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

(2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत **न विसरता बॉलपेनने** लिहावा.

परीक्षा-क्रमांक								
	केंद्राची संकेताक्षरे							शेवटचा अंक

(3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे **न विसरता नमूद करावा.**

(4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

(ब) **आयोगाने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.**

(5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण **एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे.** अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

(6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.

(7) **प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच "उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरापैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक तीन चुकीच्या उत्तरांसाठी एका प्रश्नाचे गुण वजा करण्यात येतील".**

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

SEAL

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका आयोगाची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती आयोगाच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरूद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

1. 1919 च्या मॉंटेग्यू चेम्सफर्ड कायद्यात खालीलपैकी कोणत्या तरतूदी होत्या ?

(a) भारतीय मंत्र्याचा पगार इंग्लडच्या तिजोरीतून दिला जावा.

(b) भारतीय उच्च आयुक्त हा भारताच्या व्हॉइसरॉयचा इंग्लडमधील प्रतिनिधी म्हणून काम पाहील.

(c) प्रांतांमध्ये द्विदल राज्यपद्धती निर्माण करावी.

(d) भारतीय मंत्र्याचा पगार भारताच्या तिजोरीतून दिला जावा.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b) आणि (c) फक्त (2) (a), (c) आणि (d) फक्त

(3) (b), (c) आणि (d) फक्त (4) (c) आणि (d) फक्त

Which of the following were the provisions of the Montegue Chelmsford Act 1919 ?

(a) The salary of the Secretary of State for India should be paid from the treasury of England.

(b) Indian High Commissioner should work as the representative of the Viceroy of India in England.

(c) Dual system of government should be started in the provinces.

(d) The salary of the Secretary of State for India should be given from the treasury of India.

Answer options :

(1) (a), (b) and (c) only (2) (a), (c) and (d) only

(3) (b), (c) and (d) only (4) (c) and (d) only

---

2. भारताचे संविधान 26 जानेवारी 1950 रोजी रुढ झाले. त्याबाबतीतील पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) हा दिनांक निवडण्यात आला कारण कॉंग्रेसने डिसेम्बर 1929 च्या लाहोरच्या अधिवेशनात पूर्ण स्वराज्याची मागणी मान्य केली व सर्व भारतीयांना आवाहन केले होते की हा दिवस प्रत्येक वर्षी स्वतंत्रता दिवस म्हणून पाळला जावा.

(b) संविधानाचे उगमस्थान अधिनियम 1935 मध्ये व अमेरिका, स्वित्झरलॅंड, आयरलॅंड, ब्रिटेन, फ्रॉंस व स्पेन यांच्या संविधानात आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

The Constitution of India came into force on 26th January 1950. Which one of the following two statements about it is **correct** ?

(a) The reason for choosing this date was that the Congress which had adopted Purna Swaraj resolution at Lahore in December 1929 had urged upon the Indians to observe 26th January as Independence Day every year.

(b) The sources of the Constitution are based on the Act of 1935 and the Constitutions of the United States of America, Switzerland, Ireland, Britain, France and Spain.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

3. पाँडिचेरी बाबत पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **खरे नाही** ?

(a) सन 1761 व 1816 मध्ये पाँडिचेरीवर फ्रान्स व पोर्तुगालचे आलटून पालटून वर्चस्व होते.

(b) फ्रान्सने अंतिमत: 26 सप्टेंबर 1816 रोजी पाँडिचेरीवर आपली सत्ता स्थापित केली जी 31 ऑक्टोबर 1954 पर्यंत चालली.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements about Pondichery is **not true** ?

(a) Between 1761 and 1816 the control over Pondicherry swung between France and Portugal.

(b) France finally established her rule over Pondicherry on 26 September 1816 and it continued upto 31st October 1954.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

4. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य नाही** ?

(a) भारत व इंग्लंड मधील कितीतरी इंग्रजांना इंडियन असोशिएशन स्थापन झालेले आवडले नाही म्हणून त्यांना एक पर्याय हवा होता.

(b) सर ए.ओ. ह्यूम जो की एक निवृत्त नागरी अधिकारी होता त्याची अशी इच्छा होती की एक संस्था जी एक सेफ्टी व्हॉल्व म्हणून स्थापन व्हावी आणि काँग्रेसची स्थापना झाली. गव्हर्नर जनरल लॉर्ड डफरीन ह्यांचा त्यांना पूर्ण पाठिंबा होता.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **not correct** ?

(a) Several Englishmen both in India and England did not like the establishment of Indian Association. Hence they thought of an alternative to this organisation.

(b) Sir A.O. Hume, a retired civil servant, desired an organisation which would serve as a safety valve and thus the Congress was founded. Lord Duffrein, the Governor General gave him his full support.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

5. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य नाही** ?

(a) स्वतंत्र भारताचे प्रथम सरकार जवाहरलाल नेहरू यांच्या नेतृत्वाखाली होते. सर्व मंत्री कॉंग्रेसचे सदस्य होते.

(b) अन्नधान्याची कमतरता सोव्हिएत युनियन व युनायटेड स्टेटस्कडून आयात करून मिटवली गेली.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **not correct** ?

(a) The first government of free India was led by Jawaharlal Nehru. All the ministers were the members of the Congress.

(b) Food shortages were met by shipments of food from the Soviet Union and the United States.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

6. पुढील विधानांपैकी कोणते **योग्य नाही** ?

(1) इंग्रज इंडियन नॅशनल आर्मी व तिच्या पुढाऱ्यांच्या अतिशय विरोधात होते.

(2) इंग्रजांनी त्यांच्या प्रमुख 3 अधिकाऱ्यांवर : गुरुबक्षसिंग ढिल्लो, शाह नवाझ खान व पी.के. सेहगल यांच्यावर लाल किल्ला दिल्ली येथे इंग्रजांविरुद्ध लढा देण्यास्तव केस चालविली.

(3) त्या सर्वांवर गुन्हा साबीत केला.

(4) त्याप्रमाणे त्या तिघांना शिक्षा झाली.

Which one of the following statements is **not correct** ?

(1) The British attitude towards the INA and its leaders was very hostile.

(2) They put to trial three of its most prominent Officers Gurubakshah Singh Dhillon, Shah Nawaz Khan and P.K. Sehgal at Delhi Red Fort for fighting against the British.

(3) All of them were convicted.

(4) They were accordingly punished.

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

7. पुढीलपैकी कोणते भारतीय सदस्य 1917 च्या सॅडलर आयोगात होते ?

(a) सुरेन्द्रनाथ बॅनर्जी (b) दादाभाई नौरोजी

(c) आशुतोष मुखर्जी (d) झियाउद्दीन अहमद

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) फक्त (2) (b) आणि (c) फक्त

(3) (c) आणि (d) फक्त (4) (a) आणि (d) फक्त

Who from amongst the following Indians were the members of the Sadler Commission of 1917 ?

(a) Surendranath Banerjee (b) Dadabhai Nauroji

(c) Ashutosh Mukherjee (d) Ziyauddin Ahmed

Answer options :

(1) (a) and (b) only (2) (b) and (c) only

(3) (c) and (d) only (4) (a) and (d) only

8. जोड्या जुळवा :

(a) अलीगढ चळवळ (i) मोहम्मद अली

(b) मोहमेडन लिटररी सोसायटी (ii) सर सय्यद अहमद खान

(c) अहमदीया चळवळ (iii) अब्दुल लतीफ

(d) जामिया मिल्लीया इस्लामीया (iv) मिर्झा गुलाम मोहम्मद

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
(2)	(ii)	(iv)	(iii)	(i)
(3)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
(4)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)

Match the pairs :

(a) Aligarh Movement (i) Mohammad Ali

(b) Mohmaiden Literary Society (ii) Sir Sayyed Ahmed Khan

(c) Ahmediya Movement (iii) Abdul Latif

(d) Jamiya Miliya Islamiya (iv) Mirza Gulam Mohammad

Answer options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
(2)	(ii)	(iv)	(iii)	(i)
(3)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
(4)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

9. स्वराज पार्टीची स्थापना झाल्यावर, गांधीजींना हवे होते की काँग्रेसजनांनी ग्रामीण भागात विधायक कामे करावीत. त्यात काय सम्मिलित नव्हते ?

(1) दारूबंदी मोहीम

(2) कमजोर वर्गात व अस्पृश्यांकरता सामाजिक कार्य

(3) सर्व वर्गांकरता इस्पितळांची स्थापना

(4) राष्ट्रीय शाळांची स्थापना

After the formation of Swaraj Party, Gandhiji wanted Congressmen to start constructive work in villages. What did it not include ?

(1) anti liquor campaign.

(2) social work among depressed classes and untouchables.

(3) establishment of hospitals for all.

(4) establishment of national schools.

---

10. सर्फ-ए-खास म्हणजे काय ?

(1) हैदराबादच्या निजामाच्या मालकीच्या जमिनी

(2) हैदराबादच्या निजामाच्या कुटुंबियांना असणारी पदवी

(3) हैदराबादच्या निजामाचे सल्लागार मंडळ

(4) हैदराबादच्या निजामाच्या राजवाड्याचा भाग

What is meant by Sarf-e-Khas ?

(1) Lands belonging to the Nizam of Hyderabad

(2) The title given to the family members of the Nizam of Hyderabad

(3) The Council of advisors of the Nizam of Hyderabad

(4) Part of the Palace of the Nizam of Hyderabad

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

11. जोड्या जुळवा :

भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसची अधिवेशने, स्थळ व वर्षे			**अध्यक्ष**
(a)	कलकत्ता (1886)	(i)	ॲनी बेझंट
(b)	अलाहाबाद (1888)	(ii)	दादाभाई नौरोजी
(c)	वाराणसी (1905)	(iii)	जॉर्ज युल
(d)	कलकत्ता (1917)	(iv)	गोपाळकृष्ण गोखले

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(i)	(iv)	(iii)	(ii)
(2)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(3)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(4)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)

Match the pairs :

Sessions of the Indian National Congress, Places and Years			**Presidents**
(a)	Calcutta (1886)	(i)	Annie Besant
(b)	Allahabad (1888)	(ii)	Dadabhai Nauroji
(c)	Varanasi (1905)	(iii)	George Yul
(d)	Calcutta (1917)	(iv)	Gopalkrishna Ghokhale

Answer options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(i)	(iv)	(iii)	(ii)
(2)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(3)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(4)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)

12. भारतीय अर्थतज्ञ रोमेश दत्त यांनी लॉर्ड कर्झनला एक अनावृत्त पत्र लिहून शेतकऱ्यांच्या आर्थिक हालाखीची पुढीलपैकी कोणती कारणे सांगितली होती ?

(a) अवास्तव जमीन महसूल

(b) दुष्काळ

(c) कालव्याकडे सरकारचे दुर्लक्ष

(d) विविध कर

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (d) बरोबर (2) (b) आणि (c) बरोबर

(3) (c) आणि (a) बरोबर (4) (d) आणि (b) बरोबर

Indian economist Romesh Dutta had written an open letter to Lord Curzon stating which of the following reasons for the poor economic condition of the farmers ?

(a) Excessive Land Revenue

(b) Droughts

(c) The government overlooked the canals

(d) Various Taxes

Answer options :

(1) (a) and (d) Correct (2) (b) and (c) Correct

(3) (c) and (a) Correct (4) (d) and (b) Correct

---

13. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य नाही** ?

(a) सोहन सिंग भाकना आणि त्यांच्या क्रांतिकारी मित्रांनी सन 1907 मध्ये कॅलिफोर्निया येथे इंडियन इंडिपेंडन्स लीगची स्थापना केली. लाला हरदयाल यांच्या येण्यानंतर 1911 मध्ये या संस्थेच्या कारवाया वाढल्या.

(b) तारकानाथ यांनी सन 1913 मध्ये सॅन फ्रँसिस्को येथे गदर पार्टीची स्थापना केली. त्यांनी अमेरिकाभर फिरून तेथे राहणाऱ्या भारतीयांमध्ये इंग्रजांविरूद्ध भावना जागृत केल्या.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **not correct** ?

(a) Sohan Singh Bhakna and his revolutionary friends set up the Indian Independence League at California in 1907. The activities of the league increased in 1911 with the arrival of Lala Har Dayal.

(b) In 1913 Tarakanath founded Ghadar Party at San Fransisco. He toured America extensively and tried to arouse anti British sentiments among the Indian settlers.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

14. पुढील विधानांपैकी कोणते **अयोग्य** आहे ?
(1) भारताचे अमेरीकेशी संबंध कधीच फार सलोख्याचे नव्हते.
(2) भारताने न्युक्लियर नॉन प्रॉलिफरेशन ट्रिटी वर सही करण्यास नकार दिल्याने ही परिस्थिती उद्‌भवली.
(3) परंतु या संबंधात फरक पडला 11 सप्टेंबर 2001 नंतर.
(4) वरील एकही नाही.

Which one of the following statements is **incorrect** ?
(1) India's relations with United States were never very cordial.
(2) The bone of contention is Indias refusal to sign Nuclear Non Proliferation Treaty.
(3) However the relationship changed after 11 September 2001.
(4) None of the above.

---

15. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?
(a) साउथ इंडियन लिबरल फेडरेशन हे *ॲन्टी होमरूल लीग* या नावानेही ओळखले जात असे.
(b) साउथ इंडियन लिबरल फेडरेशन ने होमरूल सध्या लागू करू नये असा अहवाल मॉँटेग्यूला दिला.

पर्यायी उत्तरे :
(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?
(a) The South Indian Liberal Federation was also known as *Anti Homerule League.*
(b) The South Indian Liberal Federation submitted a report to Montegue that Home Rule should not be granted to India then.

Answer options :
(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

16. 1857 च्या उठावात खालीलपैकी कोण सहभागी होते ?
(a) सावंतवाडीचे रामजी शिरसाट
(b) झीनत महाल बेगम
(c) खान बहादूरखान रोहिला
(d) नसरत शाह

पर्यायी उत्तरे :
(1) (a), (b) आणि (c) फक्त (2) (b), (c) आणि (d) फक्त
(3) (a) आणि (c) फक्त (4) (c) आणि (d) फक्त

Who from amongst the following participated in the Revolt of 1857 ?
(a) Ramaji Shirsat of Sawantwadi
(b) Zinnat Mahal Begum
(c) Khan Bahadurkhan Rohila
(d) Nusrat Shah

Answer options :
(1) (a), (b) and (c) only (2) (b), (c) and (d) only
(3) (a) and (c) only (4) (c) and (d) only

---

17. • त्यांनी 1895 च्या पुण्यातील भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस अधिवेशनात भाग घेतला.
- मुंबई व युरोपात वैद्यकीय शिक्षण घेऊन त्या डॉक्टर झाल्या.
- कोल्हापूर संस्थानात सरकारी इस्पितळात त्यांनी डॉक्टर म्हणून सेवा बजावली.

त्या कोण होत्या ?

(1) रखमाबाई (2) आनंदीबाई जोशी
(3) कृष्णाबाई केळवकर (4) काशीबाई कानिटकर

- She participated in the Pune Session of the Indian National Congress in 1895.
- She became a doctor after having studied medicine in Mumbai and Europe.
- She joined duty as a doctor in a state owned hospital in the Kolhapur state.

Who was she ?

(1) Rakhmabai (2) Anandibai Joshi
(3) Krushnabai Kelavkar (4) Kashibai Kanitkar

---

18. पुढील विधानांपैकी कोणते **योग्य नाही** ?

(1) दिनांक 24 मार्च 1947 रोजी लॉर्ड वेवेल यांच्याऐवजी लॉर्ड माऊंटबॅटन आले व भारताचे व्हाइसरॉय झाले.

(2) दि. 3 जून 1947 रोजी त्यांनी भारताचे दोन स्वतंत्र व सार्वभौम भाग भारत व पाकिस्तान जाहीर केले.

(3) काँग्रेसला भारताचे विभाजन जात जमातीच्या तत्वावर कधीच नको होते.

(4) काँग्रेसला विभाजन मान्य करावे लागले कारण ब्रिटिश सरकारने त्यांच्या स्वत:च्या स्वार्थासाठी ते भारतावर लादले.

Which one of the following is **not correct** ?

(1) On 24th March 1947 Lord Mountbatten replaced Lord Wavell and became the Viceroy of India.

(2) On 3rd June 1947 he announced division of India into two independent and sovereign states - India and Pakistan.

(3) The Congress never wanted the country's division on communal lines.

(4) The Congress had to accept the division because the British Government insisted upon it for their own selfish reasons.

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

19. खालीलपैकी **बरोबर** विधाने कोणती ?

(a) राष्ट्रकूट काळातील सर्वात श्रेष्ठ लेणे म्हणजे कैलास लेणे होय.

(b) वेरुळ येथील जैनांची लेणी दिगंबर पंथीयांची आहेत.

(c) चालुक्याच्या राजवटीत पट्टकदल, बदामी व तेर या ठिकाणी अनेक सुंदर मंदिरे बांधली गेली.

(d) घारापुरी येथील लेण्यातील त्रिमुखी मूर्ती शिल्प प्रसिद्ध आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) फक्त (2) (a) आणि (c) फक्त

(3) (b) आणि (c) फक्त (4) वरील सर्व बरोबर

Which of the following statements are **correct** ?

(a) The most outstanding cave of the Rastrakut period is the Kailash cave.

(b) The Jain caves at Verul belong to the Digambar sect.

(c) Many beautiful temples were built at Pattakadal, Badami and Ter during the Chalukyan period.

(d) Trimukhi idol sculpture in the Gharapuri caves is well known.

Answer options :

(1) (a) and (b) only (2) (a) and (c) only

(3) (b) and (c) only (4) All the above are correct

---

20. भारताचे रशियाच्या संदर्भात पुढील विधानांपैकी कोणते विधान **खरे नाही** ?

(1) आपले रशियाशी संबंध नेहमी चांगले राहिले आहेत.

(2) जागतिक स्तरावर न रशिया न भारत कधी एकमेकांविरुद्ध कोणाशी सहभागी झाले.

(3) भारत, रशिया शांतता, मैत्री व सहकार करार व काश्मिर प्रश्नावर ताश्कंद करार (1966) रशियाच्या पुढाकारामुळे झाला.

(4) सोव्हिएत युनियन कोसळल्यानंतर मात्र नवी दिल्ली आणि मॉस्को यांचे संबंध सलोख्याचे राहिले नाहीत.

Which one of the following statements about our relations with the Soviet Union is **not correct** ?

(1) Our relations with Russia have always remained cordial.

(2) At the global level neither Russia nor India has ever cherished an idea of joining any alliance against one another.

(3) Indo Soviet Treaty of Peace, Friendship Cooperation and the Tashkant Agreement (1966) signed over the Kashmir issue was at the instance of Moscow.

(4) After the collapse of the Soviet Union the relations between New Delhi and Moscow are not cordial.

---

21. भारताच्या फाळणीनंतर एफ.एन्. सूझा, एस्.एच्. रझा, के.एच्. आरा, एच्.ए. गाडे, एस्.के. बाक्रे आणि एका व्यक्तीने मिळून बॉम्बे प्रोग्रेसिव्ह आर्टिस्ट्स् ग्रूप स्थापन केला. सहावी व्यक्ती कोण होती ?

(1) एम्.एफ. हुसैन (2) पृथ्वीराज कपूर

(3) ए.के. हंगल (4) अण्णाभाऊ साठे

After India's partition, F.N. Souza, S.H. Raza, K.H. Ara, H.A. Gade, S.K. Bakre and one more person came together to form the Bombay Progressive Artists' Group. Who was the sixth person ?

(1) M.F. Hussain (2) Prithviraj Kapoor

(3) A.K. Hangal (4) Annabhau Sathe

---

22. 1945 मध्ये दिल्लीच्या लाल किल्ल्यात आझाद हिंद फौजेवर चाललेल्या खटल्याचे वेळी वकील कोण होते ?

(a) पंडीत जवाहरलाल नेहरु (b) भुलाभाई देसाई

(c) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर (d) तेजबहादूर सप्रू

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b) आणि (d) फक्त (2) (b), (c) आणि (d) फक्त

(3) (a) आणि (b) फक्त (4) (a) आणि (d) फक्त

Who were the lawyers at the time of Azad Hind Sena's prosecution at Red Fort in Delhi in 1945 ?

(a) Pandit Jawaharlal Nehru (b) Bhoolabhai Desai

(c) Dr. Babasaheb Ambedkar (d) Tej Bahadur Sapru

Answer options :

(1) (a), (b) and (d) only (2) (b), (c) and (d) only

(3) (a) and (b) only (4) (a) and (d) only

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

23. देशी भाषिक वृत्तपत्र कायदा 1878 च्या बाबतीत खालीलपैकी कोणती विधाने **बरोबर** आहेत ?

(a) देशी भाषिक वृत्तपत्राचे मुद्रक व प्रकाशक यांचेकडून सरकारी धोरणावर टीका न करण्याची लेखी हमी घेतली जात असे.

(b) सरकारच्या कार्यवाहीविरुद्ध न्यायालयात दाद मागण्याचा अधिकार वृत्तपत्र व्यवसायिकांना देण्यात आला नव्हता.

(c) हा कायदा फक्त देशी भाषिक वृत्तपत्रांनाच लागू होता.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (c) फक्त
(2) (a) व (b) फक्त
(3) (a), (b) आणि (c) फक्त
(4) (b) व (c) फक्त

Which of the following statements are **true** about the Vernacular Press Act of 1878 ?

(a) Vernacular Newspaper publishers and printers had to give in writing that they will not criticize the government policies.

(b) The owners of Printing Press had no right to go to the court against the action taken by the government.

(c) This act was applicable only to the Vernacular Newspapers.

Answer options :

(1) (a) and (c) only
(2) (a) and (b) only
(3) (a), (b) and (c) only
(4) (b) and (c) only

---

24. डिप्रेस्ड क्लासेस मिशनच्या संदर्भात खालीलपैकी कोणती विधाने **बरोबर** आहेत ?

(a) 1910 मध्ये मुरळी प्रतिबंधक सभा भरविली.

(b) 1912 मध्ये अस्पृश्यता निवारण परिषद भरविली.

(c) पुणे येथे अहिल्याश्रमाची स्थापना.

(d) समता संघाची स्थापना.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b) आणि (c) फक्त
(2) (b) आणि (c) फक्त
(3) (b), (c) आणि (d) फक्त
(4) (a) आणि (d) फक्त

Which of the following statements are **true** regarding the depressed classes Mission ?

(a) Arranged a meeting for prohibition of Murali custom in 1910.

(b) Organized a conference for redressal of Untouchability in 1912.

(c) Establishment of Ahilyashram at Pune.

(d) Establishment of Samata Sangh.

Answer options :

(1) (a), (b) and (c) only
(2) (b) and (c) only
(3) (b), (c) and (d) only
(4) (a) and (d) only

---

25. योग्य जोड्या लावा :

(a)	राम जोशी	(i)	लटपट-लटपट तुझं चालणं ग मोठ्या नखऱ्याचं
(b)	परशराम	(ii)	सुंदरा मनामधे भरली
(c)	सगन भाऊ	(iii)	निर्मल मुखडा चंद्राकार सरळ नाकाची शोभते धार
(d)	होनाजी बाळा	(iv)	लेकराला माय विसरली कसा ईश्वरतारी

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(2)	(i)	(ii)	(iv)	(iii)
(3)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(4)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)

Match the pairs :

(a)	Ram Joshi	(i)	Latpat Latpat Tujh Chalana Ga Mothya Nakharyacha
(b)	Parashram	(ii)	Sundara Manamadhe Bharali
(c)	Sagan Bhau	(iii)	Nirmal Mukhada Chandrakar Saral Nakachi Shobhate Dhar
(d)	Honaji Bala	(iv)	Lekarala May Visarali Kasa Ishwartari

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(2)	(i)	(ii)	(iv)	(iii)
(3)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(4)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)

---

26. 1858 च्या राणीच्या जाहीरनाम्यात पुढीलपैकी कोणत्या तरतुदी नव्हत्या ?

(a) भारतीयांच्या धार्मिक जीवनात सरकार हस्तक्षेप करणार नाही.

(b) भारतीय संस्थानिकांशी इंग्रजांनी केलेले करार पाळले जातील.

(c) अराजक असलेली संस्थानेच खालसा केली जातील.

(d) उच्च जातीच्या लोकांना नोकऱ्या दिल्या जातील.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (c) (2) (b) आणि (d) (3) (b) आणि (c) (4) (c) आणि (d)

Which of the following terms were not included in the Queen's proclamation of 1858 ?

(a) The government will not interfere in the religious life of the Indians.

(b) The treaties signed between the English and the Indian Princes will be honoured.

(c) Only the states with anarchy will be annexed.

(d) Higher caste people will be given jobs.

Answer options :

(1) (a) and (c) (2) (b) and (d) (3) (b) and (c) (4) (c) and (d)

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

27. लीलाताई पाटील, विजयाताई लाड, लक्ष्मीबाई नायकवडी आणि राजूताई पाटील या स्त्रियांच्यात कोणती गोष्ट समान आहे ?

(1) त्यांचे विवाह सत्यशोधक पद्धतीने झाले.

(2) त्या आझाद हिंद सेनेच्या सदस्या होत्या.

(3) त्यांनी गोवा मुक्तीसंग्रामात भाग घेतला.

(4) त्यांनी साताऱ्याच्या प्रतिसरकारमध्ये सहभाग घेतला.

What is a common factor among the ladies - Leelatai Patil, Vijayatai Lad, Laxmibai Nayakwadi and Rajutai Patil ?

(1) They were married according to Satyashodhak rites.

(2) They were the members of Azad Hind Sena.

(3) They participated in the Goa Liberation Movement.

(4) They participated in the Prati Sarkar of Satara.

---

28. नेहरू कमिटी अहवालाबाबत पुढील दोन विधानांपैकी कोणते विधान **खरे नाही** ?

(a) त्याने इंग्रजांच्या कॅनडा व ऑस्ट्रेलियातील वसाहतींमध्ये असल्याप्रमाणे स्वराज्य (Self Rule) ची मागणी केली.

(b) त्याने अशीही इच्छा प्रदर्शित केली की विविध भागांची त्यांच्या नैसर्गिक भौगोलिक परिस्थितीनुसार पुनर्रचना व्हावी.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **not correct** about the Nehru Committee Report ?

(a) It demanded Self Rule of the kind as it existed in other British colonies like Canada and Australia.

(b) It also favoured reorganisation of provincial boundaries on their natural geographic basis.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

29. पुढीलपैकी कोणते विधान सर सय्यद अहमद खान यांचे आहे ?

(a) आधुनिक शिक्षणाचा व इंग्रजी भाषेचा स्वीकार केल्याशिवाय मुस्लीम समाजाची प्रगती होणे अवघड आहे.

(b) हिंदू व मुसलमान म्हणजे 'भारत वधूचे' नेत्र होत.

(c) हिंदुस्थानात हिंदू व मुसलमान ही दोन राष्ट्रे आहेत.

(d) मुसलमानांनी भारतीय राष्ट्रीय कॉंग्रेसपासून दूर राहावे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) (c) आणि (d)

(3) (c) फक्त (4) वरील सर्व

Which of the following statements was/were made by Sir Sayyed Ahmed Khan ?

(a) Unless the modern education and English language are adopted, the progress of Muslims is difficult.

(b) Hindus and Muslims are the two eyes of an Indian bride.

(c) Hindu and Muslim are two separate nations in Hindustan.

(d) Muslims should stay away from Indian National Congress.

Answer options :

(1) (a) and (b) (2) (c) and (d)

(3) (c) only (4) All of the above

---

30. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **खरे** आहे ?

(a) घटनासमितीमध्ये जम्मू व काश्मिरचे प्रतिनिधी म्हणून पंतप्रधान शेख अब्दुल्ला आणि त्यांच्या नामनिर्देशित व्यक्तींना स्थान दिले गेले. हे जवाहरलाल नेहरूंच्या सांगण्यावरून केले गेले.

(b) घटना समितीच्या सर्व सदस्यांनी उपरोक्त सूचनेला एकमताने पाठिंबा दिला.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) In the Constituent Assembly the J & K was represented by the Prime Minister Sheikh Abdullah and his nominees. This was done at the behest of Jawaharlal Nehru.

(b) All the members of the Constituent Assembly unanimously agreed with the above suggestion.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

31. क्रांतिसिंह नाना पाटील :

(a) यांनी अस्पृश्यांना मंदिर प्रवेश देण्यास पाठिंबा दिला.

(b) यांच्यावर 1946 मध्ये मध्य प्रांताच्या सरकारने भाषण बंदी लादली.

(c) यांना आचार्य प्र.के. अत्रे यांनी 'क्रांतिसिंह' हे नामाभिधान दिले.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) बरोबर आहेत, (c) चूक आहे.

(2) (b) आणि (c) बरोबर आहेत, (a) चूक आहे.

(3) (a), (b), (c) तीनही विधाने बरोबर आहेत.

(4) (a), (b), (c) तीनही विधाने चूक आहेत.

Krantisingh Nana Patil :

(a) Supported temple entry of untouchables.

(b) Was forbidden from making public speeches by the Central Provinces Government in 1946.

(c) Was given the title Krantisingh (Lion of the Revolution) by Acharya P.K. Atre.

Answer options :

(1) (a) and (b) are correct, (c) is incorrect.

(2) (b) and (c) are correct, (a) is incorrect.

(3) (a), (b), (c) are all correct.

(4) (a), (b), (c) are all incorrect.

---

32. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) 1962-63 च्या भारत – चीन सीमासंघर्षानंतर भारताने भुतानला मोठ्या प्रमाणात लष्करी मदत दिली.

(b) तत्पूर्वी ब्रिटिश साम्राज्याशीही भुतानचे अतिशय सलोख्याचे संबंध होते व त्यांना सर्वप्रकारची मदत ब्रिटिश सरकारकडून व्हावयाची.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which of the following two statements is **correct** ?

(a) Following the Indo-Chinese border conflict in 1962-63, India gave large-scale military assistance to Bhutan.

(b) Bhutan also had a very cordial relationship with the British Govt. earlier and had all the help from them.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

33. ते कलकत्ता येथील दक्षिणेश्वरच्या काली देवळाचे मुख्य पुजारी होते. त्यांनी असेही म्हटले की सर्व धर्म एकाच भगवंताकडे वळतात.

ती व्यक्ती कोण ?

(1) दयानंद सरस्वती

(2) भारतेंदू हरीशचंद्र

(3) बंकिमचंद्र चट्टोपाध्याय्य

(4) रामकृष्ण परमहंस

He was the chief priest of the Kali temple of Dakshineshwar near Calcutta. He also said that all the religions lead to the same God.

Identify the person.

(1) Dayananda Saraswati

(2) Bharatendu Harishchandra

(3) Bankimchandra Chattopadhyaya

(4) Ramkrishna Paramhamsa

---

34. पुढील चार विधानांपैकी कोणते **चुकीचे** आहे ?

(1) स्वातंत्र्यानंतर लगेचच पाकिस्तानमधून आक्रमक काश्मीरमध्ये घुसले.

(2) जम्मू व काश्मिरच्या लोकांनी त्यांना मदत केली.

(3) भारतीय फौज आक्रमकांशी लढायला पाठविली गेली.

(4) राज्य भारतात विलीन झाले.

Which one of the following four statements is **incorrect** ?

(1) Soon after independence raiders from Pakistan invaded Kashmir.

(2) The people of Jammu and Kashmir supported them.

(3) The Indian army was sent to fight against the invaders.

(4) The State got acceded to India.

---

35. वि.दा. सावरकर यांनी 7 ऑक्टोबर 1905 रोजी पुण्यात परदेशी कापडाची होळी केली. त्यावेळी हे स्वातंत्र्यसैनिक उपस्थित होते.

(1) शिवराम परांजपे (2) रघुनाथ पुरुषोत्तम परांजपे

(3) काशिनाथ कृष्णाजी आठवले (4) सखाराम गणेश देऊस्कर

V.D. Savarkar conducted a bonfire of imported cloth in Pune on 7th October, 1905. This freedom fighter was also present on the occasion.

(1) Shivram Paranjape (2) Raghunath Purushottam Paranjape

(3) Kashinath Krushnaji Athavale (4) Sakharam Ganesh Deuskar

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

36. भारताच्या नियोजनबद्ध आर्थिक आधुनिकीकरणात तीन पोलाद उत्पादन कारखान्यांचा समावेश होता, ज्यांची उभारणी जर्मनी, सोव्हिएत रशिया व ग्रेट ब्रिटनच्या सहकार्याने झाली. त्यापैकी कोणत्या कारखान्याला निकिता ख्रुश्चेव्ह यांनी भेट दिली ?

(1) भिलाई (2) राउरकेला (3) दुर्गापूर (4) बोकारो

Planned Economic modernisation of India included the construction of three Steel Plants, with the help of Germany, USSR and Great Britain. Which of them was visited by Nikita Khrushchev ?

(1) Bhilai (2) Rourkela (3) Durgapur (4) Bokaro

---

37. नेहरूंच्या स्वप्नांना प्रत्यक्षात आणणाऱ्या दोन महत्वपूर्ण विज्ञानविषयक संस्था विख्यात वैज्ञानिक होमी भाभा यांनी स्थापन केल्या व त्यांचे नेतृत्वही केले. यांतील एक संस्था म्हणजे अणुशक्ती आयोग. दुसरी संस्था कोणती ?

(1) वैज्ञानिक तथा औद्योगिक अनुसंधान परिषद (C S I R)
(2) टाटा मूलभूत अनुसंधान संस्थान (T I F R)
(3) भारतीय विज्ञान संस्थान (IISc)
(4) भारतीय प्रोद्योगिकी संस्थान (I I T)

Renowned Scientist Homi Bhabha founded and directed two major Scientific Institutions that symbolise Nehruvian Vision. One of them was Atomic Energy Commission. The other was :

(1) Council for Scientific and Industrial Research
(2) Tata Institute of Fundamental Research
(3) Indian Institute of Science
(4) Indian Institute of Technology

---

38. विविध विषयांचे तज्ज्ञ म्हणून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी पुढील ठिकाणी आपली साक्ष नोंदवली.

(a) सायमन कमिशन
(b) युनिव्हर्सिटी रिफॉर्म्स कमिटी
(c) रॉयल कमिशन ऑन इंडिअन करन्सी ॲन्ड फायनान्स
(d) साउथ बरो कमिटि

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (b), (c) आणि (d) (2) केवळ (a), (b) आणि (c)
(3) केवळ (a) आणि (d) (4) सर्व (a), (b), (c) आणि (d)

As an expert on various subjects, Dr Babasaheb Ambedkar testified before :

(a) Simon Commission
(b) University Reforms Committee
(c) Royal Commission on Indian Currency and Finance
(d) South bourough Committee

Answer options :

(1) (b), (c) and (d) only (2) (a), (b) and (c) only
(3) (a) and (d) only (4) All (a), (b), (c) and (d)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

39. तेभाग संघर्ष काय होता ?

(1) तेभाग या प्रदेशाच्या स्वातंत्र्याचा संघर्ष

(2) खंडाने शेत कसणाऱ्याला पिकाचा दोन-तृतीयांश वाटा मिळावा म्हणून केलेला संघर्ष

(3) भारत आणि पूर्व पाकिस्तानामधील छोट्या प्रदेशावरून झालेला संघर्ष

(4) पिकाचा कमीत कमी अर्धा हिस्सा मिळावा म्हणून केलेला संघर्ष

What was the Tebhaga Struggle ?

(1) Struggle for independence of Tebhaga region.

(2) Struggle for keeping two-thirds of the harvest for the share-cropper.

(3) Struggle for a small piece of land between India and East Pakistan.

(4) Struggle for keeping at least one-half of the harvest for the share-cropper.

---

40. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **अयोग्य** आहे ?

(a) फाळणीनंतर भारतातील बऱ्याच तागाच्या व कपड्याच्या/सूताच्या गिरण्या बंद कराव्या लागल्या कारण ताग व कापूस पिकविणारे मोठे क्षेत्र पाकिस्तानात गेले.

(b) अन्नधान्याचीही चणचण भारतात भासू लागली. गहू व तांदूळ पिकवणारे मोठे क्षेत्र पाकिस्तानला गेले.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two is **incorrect** ?

(a) After partition many jute and cotton textile factories had to be closed down for shortage of raw material as major jute and cotton growing areas went to Pakistan.

(b) There was also a shortage of food-grains in India as large parts of wheat and rice growing areas were now parts of Pakistan.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

41. खालील शेतकऱ्यांच्या संघर्षाची कारणे व त्यांची ठिकाणे यांच्या जोड्या जुळवा :

(a)	कालव्याच्या पाण्याचे दर	(i)	बरद्वान, बंगाल
(b)	जमीनदारीला विरोध	(ii)	कालीपटनम् आंध्र प्रदेश
(c)	पाणी कराला विरोध	(iii)	सुकूर, सिंध
(d)	सारावाढीला विरोध	(iv)	अमृतसर, पंजाब

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
(2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(4)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)

Match the causes of Peasant Struggles with their places.

(a)	Canal water rates	(i)	Burdwan, Bengal
(b)	Anti Zamindari	(ii)	Kalipatnam, Andhra Pradesh
(c)	Anti water tax	(iii)	Sukur, Sindh
(d)	Anti revenue enhancement	(iv)	Amritsar, Punjab

Answer options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
(2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(4)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)

---

42. म. ज्योतीबा फुल्यांनी सक्तीच्या प्राथमिक शिक्षणाची सोय करावी अशी मागणी कोणत्या आयोगासमोर केली ?

(1) सायमन आयोग
(2) हंटर आयोग
(3) नेहरू आयोग
(4) मोर्ले-मिंटो आयोग

Before which Commission did Mahatma Jyotiba Phule emphasise the need for the provision of Compulsory Primary Education ?

(1) Simon Commission
(2) Hunter Commission
(3) Nehru Commission
(4) Morle - Minto Commission

---

43. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) राजा राममोहन रॉय ह्यांना 'भारताच्या रिनेसन्सचे/प्रबोधनकाळाचे पितामह' मानले जाते. ते वाराणसी व पटना येथे शिकले.

(b) त्यांनी बंगाली, पर्शियन, हिंदी, इंग्लिश व संस्कृतमध्ये नियतकालिके प्रसिद्ध केली.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Raja Rammohan Roy regarded as 'the father of the Indian Renaissance' studied in Varanasi and Patna.

(b) He published journals in Bengali, Persian, Hindi, English and Sanskrit.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

44. अस्पृश्यता निर्मूलनाचे छत्रपती शाहू महाराजांनी सक्रिय प्रयत्न केले. कोल्हापुरात एका व्यक्तीला 'सत्य सुधारक' हॉटेल सुरू करण्याची प्रेरणा दिली जिथे ते स्वत: नेहमी जात असत. या व्यक्तीचे नाव काय ?

(1) कृष्णा कांबळे (2) गंगाराम कांबळे

(3) रामचंद्र कांबळे (4) गणपत कांबळे

Chhatrapati Shahu Maharaj actively discouraged untouchability. He motivated a person to start 'Satya Sudharak' Hotel in Kolhapur which he would regularly visit. Name the person.

(1) Krishna Kamble (2) Gangaram Kamble

(3) Ramchandra Kamble (4) Ganpat Kamble

---

45. पंडिता रमाबाई ज्या खूप शिकलेल्या, सुंदर आणि बुद्धीमान होत्या, त्यांच्याबाबत पुढील विधानांपैकी कोणते **योग्य नाही** ?

(1) श्रीनिवास शास्त्री त्यांचा एकुलता एक भाऊ होता.

(2) बरेच आय.सी.एस. अधिकारी त्यांच्याशी लग्न करायला तयार होते.

(3) त्यांनी बिपिन बिहारी दासशी लग्न केले.

(4) वरील एकही नाही.

Which one of the following statements about Pandita Ramabai who was very learned, beautiful and intelligent is **not correct** ?

(1) Shrinivas Shastri was her only brother

(2) Many ICS officers wanted to marry her

(3) She married Bipin Bihari Das

(4) None of the above.

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

46. 15 नोव्हेंबर, 1955 रोजी राज्य पुनर्रचना आयोगाच्या शिफारशींवर संसदेत चर्चा झाली. यावेळी एका संसद सदस्याने इशारा दिला होता की, ''मुंबई या राजधानीसह संयुक्त महाराष्ट्र याशिवाय काहीही मान्य होणार नाही''. हे सदस्य कोण ?

(1) स.का. पाटील (2) सी.डी. देशमुख

(3) न.वि. गाडगीळ (4) शंकरराव देव

On 15th November 1955, when the States 'Reorganization Commission's recommendations were discussed in the Parliament, a member warned, "Anything short of Samyukta Maharashtra with Bombay as a capital, will not be acceptable". Who was the MP ?

(1) S.K. Patil (2) C.D. Deshmukh

(3) N.V. Gadgil (4) Shankarrao Deo

---

47. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) जून 1947 मध्ये हैदराबाद आणि जुनागढ या राज्यांनी स्वतंत्र, सार्वभौम राज्ये होण्याची इच्छा व्यक्त केली.

(b) इंग्रज सरकारने त्यांच्यावर जुलै 1947 मध्ये भारत किंवा पाकिस्तानशी संलग्न होण्यास सक्ती केली.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) In June 1947 the states of Hyderabad and Junagarh expressed their desire to become independent sovereign states.

(b) The British Govt. prevailed upon them in July 1947 either to join India or Pakistan.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

48. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) लोकसभेत पारीत झालेला 24 व्या घटना दुरुस्तीचा प्रस्ताव राज्यसभेत दोन मतांनी पराभूत झाला.

(b) ही दुरुस्ती भारताच्या पूर्वीच्या राज्यांच्या खाजगी बिदागी व सवलती बंद करण्याबाबतची होती.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) The 24th Amendment Bill which was passed in the Lok Sabha was defeated in Rajya Sabha by two votes.

(b) It was to terminate the privy purses and privileges of the rulers of the former Indian States.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

49. पुढील दोनपैकी कोणते विधान **अयोग्य** आहे ?

(a) गांधीजींनी आपल्या मिठाच्या सत्याग्रहासाठी साबरमतीतील आपल्या आश्रमापासून गुजरात समुद्रकिनाऱ्यावरील दांडीपर्यंत यात्रा काढली – ते अंतर 240 कि.मी. होते.

(b) गांधीजींच्या अनुयायांनी हे अंतर 24 दिवसात पूर्ण केले.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **incorrect** ?

(a) Gandhiji undertook his Saltmarch from his Ashram in Sabarmati to the Gujarat coastal town of Dandi - a distance of 240 kms.

(b) The volunteers covered the distance in 24 days.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

50. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) स्वातंत्र्यानंतर भारताचे एकीकरण मोठे कठीण होते. 'गोवा पोर्तुगालचा भाग आहे' ह्याला फ्रान्सने खंबीर दुजोरा दिला व मदतीला मनुष्यबळ व यंत्रसामग्री पाठविली.

(b) पोर्तुगिजांनी 1961 मध्ये गोव्याचा ताबा सोडला व त्यानंतर आफ्रिकेतील त्यांच्या अधिपत्याखालील भागांनीही स्वातंत्र्य मिळविले.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Political unification was a great problem after independence. France supported the claim of Portugal that Goa was one of its provinces and came to Portugals help with men and machines.

(b) Portuguese surrendered Goa in 1961 and soon after colonies of Africa also got free of Portuguese.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

51. पुढील वाक्यांमध्ये कोणत्या संघटनेचा आणि व्यक्तीचा उल्लेख केला आहे ?

त्यांनी ती संघटना लोकशाही व जनसामान्यांची संघटना म्हणून उभी केली. त्यांच्यामुळे शेतकरी व नंतर औद्योगिक कामगारही या संघटनेत आले. कामगार वैयक्तिक तत्वावर आले आणि ते वेगळ्या अशा संघटित स्वरूपात आले नाहीत.

(1) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस, गांधीजी

(2) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस, लोकमान्य टिळक

(3) भारतीय साम्यवादी पक्ष, मा.ना. रॉय

(4) समाजवादी आणि गो. कृ. गोखले

Which organization and a person are referred to in the statements given below ?

He made it a democratic and mass organization. Due to him the peasants and later on even the industrial workers joined this organization. The workers joined it as individuals and not in separate organized capacity.

(1) Indian National Congress, Gandhiji

(2) Indian National Congress, Lokmanya Tilak

(3) The Communist Party of India, M.N. Roy

(4) The Socialists, G.K. Gokhale

---

52. कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडियाची सांस्कृतिक आघाडी असणाऱ्या संस्थेचे नाव सांगा, ज्यामध्ये बलराज साहनी, कैफी आझमी हे सदस्य होते.

(1) इंडिअन पीपल्स थिएटर असोसिएशन

(2) प्रोग्रेसिव्ह ड्रॅमॅटिक असोसिएशन

(3) पृथ्वी थिएटर्स

(4) थिएटर अकादमी

Name the Cultural Front of the Communist Party of India whose members included Balraj Sahni and Kaifi Azmi.

(1) Indian People's Theatre Association

(2) Progressive Dramatic Association

(3) Prithvi Theatres

(4) Theatre Academy

---

53. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) राजा राममोहन रॉय यांनी वेदान्त महाविद्यालय सुरू केले जेथे केवळ भारतीय शिक्षण दिले जात.

(b) राजा राममोहन रॉय यांनी स्पेनच्या क्रांतीचा विजयोत्सव साजरा करण्यास एक मेजवानी दिली.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Raja Rammohan Roy established Vedanta College where Indian learning alone was offered.

(b) Raja Rammohan Roy celebrated the success of the revolution in Spain by hosting a public dinner.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

54. पुढील दोनपैकी कोणते विधान **अयोग्य** आहे ?

(a) आंतरदेशीय स्थलांतर अधिनियम 1859 प्रमाणे आसाममधील चहा मळ्यातील कामगारांना मळे सोडून बिना परवानगी जाता यावयाचे नाही व अशी परवानगी क्वचितच मिळे.

(b) गांधीजींच्या असहकार चळवळीवरून त्यांनी सरकारला झुगारले. मळे सोडले व विनासायास घरी पोहोचले.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **not correct** ?

(a) Under the Inland Emigration Act of 1859, plantation workers (Assam) were not permitted to leave the tea gardens without permission which was rarely granted.

(b) Under the influence of Gandhiji's non-cooperation movement they defied the authorities, left the plantations and reached home unscathed.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

55. पुढील विधानांपैकी कोणते **अयोग्य** आहे ?

(1) आझाद हिंद सेनेची महिला तुकडीही स्थापण्यात आली.

(2) ती कॅप्टन लक्ष्मी सुब्रमण्यम यांच्या हाताखाली होती.

(3) तिला राणी झांसी तुकडी (रेजीमेंट) म्हणत.

(4) वरील तीनपैकी कोणतेही अयोग्य नाही.

Which one of the following is **incorrect** ?

(1) A womens regiment of Azad Hind Fauj was formed.

(2) It was under the command of Captain Lakshmi Subramaniam.

(3) It was called Rani Jhansi Regiment.

(4) None of the above three is incorrect.

---

56. 1921 मधील मद्रास शहर चळवळीचा महत्वाचा भाग म्हणजे ________ येथे चार महिने चाललेला संप होय.

(1) मद्रास बार काउन्सिल (2) बकिंगहॅम ॲन्ड कर्नाटक टेक्स्टाइल मिल्स्

(3) राजामुंद्री कापड बाजार (4) गुंटूर नगरपालिका

A Highlight of the Madras City Movement in 1921 was a four month long strike at :

(1) Madras Bar Council (2) Buckingham and Carnatic Textile Mills

(3) Rajahmundry Cloth Market (4) Guntur Municipality

---

57. **विधान** - (a) म.अ. जिन्हा यांनी काँग्रेस सोडली.

कारण - (b) त्यांना काँग्रेस मधील गबाळ्या कपड्यांतील हिंदुस्तानी बोलणारे सदस्य आवडले नव्हते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) दोन्ही बरोबर आहेत व (b) हे (a) चे योग्य स्पष्टीकरण आहे.

(2) (a) बरोबर आहे, परंतु (b) चूक आहे.

(3) (a) चुकीचे आहे (b) चुकीचे आहे.

(4) (a) बरोबर आहे, (b) बरोबर आहे परंतु ते (a) चे बरोबर स्पष्टीकरण नाही.

Assertion - (a) M.A. Jinnah left the Congress.

Reason - (b) He disliked the ill-dressed Hindustani speaking members of the Congress.

Answer options :

(1) Both (a) and (b) are true and (b) is the correct explanation for (a).

(2) (a) is true but (b) is not.

(3) (a) is false, (b) is false.

(4) (a) is true, (b) is true but not the correct explanation of (a).

---

58. नक्षलबाडी चळवळीच्या संदर्भात पुढीलपैकी कोणते विधान **चुकीचे** आहे ?

(1) दार्जिलिंग जिल्ह्यातील नक्षलबाडी येथे जमिनीवरून झालेल्या संघर्षातून तिची सुरूवात झाली.

(2) जमीनदारांच्या विरोधात गरीब गावकऱ्यांना जागृत करण्याचे काम किसान परिषदेने केले.

(3) नक्षलबाडीमधील शेतकरी संघर्षाचे नेते कनू सन्याल हे होते.

(4) जून 1967 मध्ये पेकिंग रेडिओने या संघर्षाची प्रशंसा केली.

Which statement about the Naxalbari movement is **wrong** ?

(1) It began as a land dispute in Naxalbari in Darjeeling district.

(2) The rural poor were mobilised against the landlords by the Kisan Parishad.

(3) Kanu Sanyal was the leader of the peasants in Naxalbari.

(4) Radio Peking praised this struggle in June 1967.

---

59. 1927 साली डॉ. आंबेडकरांच्या अध्यक्षतेखाली स्थापन झालेल्या या संस्थेच्या कार्यक्रमांमध्ये दलित व दलितेतरांमध्ये सहभोजनांचा समावेश होता.

(1) अखिल भारतीय बहिष्कृत समाज परिषद

(2) समाज समता संघ

(3) अस्पृश्योद्धारक मंडळी

(4) बहिष्कृत हितकारिणी सभा

This organisation was established in 1927 with Dr. Ambedkar as its President and its activities included interdining between Dalits and Non Dalits.

(1) Akhil Bhartiya Bahishkrut Samaj Parishad

(2) Samaj Samata Sangh

(3) Asprushyoddharak Mandali

(4) Bahishkrut Hitakarini Sabha

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

60. सर सय्यद अहमद खान यांच्याबाबत पुढील विधानांपैकी कोणते **चुकीचे** आहे?

(1) त्यांनी इंग्रजांना खात्री देण्याचा प्रयत्न केला की मुस्लीम 1857 च्या उठावाकरता जबाबदार नव्हते.

(2) त्यांनी मुस्लिमांची मने वळविण्याचा प्रयत्न केला की त्यांनी इंग्रजी शिक्षण घ्यावयास हवे.

(3) त्यांनी मुस्लिमांना अशी विनंती केली की त्यांनी इंग्रजांना सहकार्य करावे.

(4) त्यांनी 1857 च्या उठावानंतर दोन पुस्तके लिहिली एक उठावाची कारणे दाखवण्यास्तव व दुसरे उठावाचा परिणाम काय झाला हे लिहिण्यास्तव.

Which one of the following statements about Sir Syed Ahmed Khan is **incorrect** ?

(1) He tried to convince the British that the Muslims were not responsible for the 1857 upheaval.

(2) He persuaded the Muslims to avail themselves of the English education.

(3) He also requested them to show their support to the British rule.

(4) He wrote two books after 1857 one depicting causes of upheaval and the other to show the effects thereof.

---

61. वाळवंटात यारदांगच्या निर्मितीसाठी कठीण व मृदु खडकांच्या थरांची खालीलपैकी कोणती रचना आवश्यक असते?

(1) क्षितिज समांतर (2) उभ्या स्थितीत एकानंतर एक

(3) तिरपी (4) अनिश्चित स्वरूपाची

Which of the following position of hard and soft rocks is necessary for the production of Yardang in the desert ?

(1) Parallel to the horizon (2) One by one in vertical situation

(3) Oblique (4) Indefinite in the form

---

62. मोसमी वाऱ्याच्या नेहमीच्या तारखांबाबत पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य नाही**?

(a) दक्षिण-पश्चिम मोसमी पावसाच्या भारतातील परतीचा प्रवास उत्तर-पश्चिममध्ये जवळपास 1 सप्टेंबरला सुरू होतो व दक्षिण-पूर्वेच्या भागातून सुमारे 1 डिसेंबरला परततो.

(b) मध्य महाराष्ट्रातून दक्षिण-पश्चिम मोसमी वारे सप्टेंबरच्या शेवटच्या आठवड्यात परततात.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **incorrect** about the normal dates of Monsoons ?

(a) The South West Monsoons start retreating from the North West India around 1st September and retreat from South East around 1st December.

(b) From the Central Maharashtra the South West Monsoons retreat in the last week of September.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

63. महाराष्ट्रातील पुढील शिखरांना त्यांच्या उंचीच्या चढत्या क्रमाने लावा :

(1) राजगड, तोरणा, हरिश्चंद्रगड, त्र्यंबकेश्वर

(2) राजगड, त्र्यंबकेश्वर, तोरणा, हरिश्चंद्रगड

(3) त्र्यंबकेश्वर, राजगड, तोरणा, हरिश्चंद्रगड

(4) त्र्यंबकेश्वर, तोरणा, हरिश्चंद्रगड, राजगड

Arrange the following peaks of Maharashtra in the ascending order of their heights :

(1) Rajgarh, Torna, Harishchandragarh, Trimbakeshwar

(2) Rajgarh, Trimbakeshwar, Torna, Harishchandragarh

(3) Trimbakeshwar, Rajgarh, Torna, Harishchandragarh

(4) Trimbakeshwar, Torna, Harishchandragarh, Rajgarh

---

64. खालीलपैकी कोणते/कोणती विधान/विधाने **बरोबर नाही/त** ?

(a) 15 ऑगस्ट 1999 रोजी परभणी जिल्ह्याचे विभाजन झाले.

(b) हिंगोली कयाधू नदीच्या किनाऱ्यावर वसले आहे.

(c) वसमत तालुका परभणी जिल्ह्यात आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) विधान (a) (2) विधान (a) आणि (b)

(3) विधान (a) आणि (c) (4) विधान (a), (b) आणि (c)

Which of the following statements is/are **incorrect** ?

(a) Parbhani district was divided on 15th August 1999.

(b) Hingoli is located on the bank of the river Kayadhu.

(c) Vasmat tahsil is in Parbhani district.

Answer options :

(1) Statement (a) (2) Statements (a) and (b)

(3) Statements (a) and (c) (4) Statements (a), (b) and (c)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

65. पॉवेलद्वारा वर्णित अनुवांशिक वर्गीकरणाच्या आधारावर डेवीसने उताराला अनुसरुन, दरीच्या प्रकारांचे वर्गीकरण विकसित केले, ते कोणते ?

(1) युवा, प्रौढ, वृद्ध

(2) अनुवर्ती, परावर्ती, प्रत्यानुवर्ती, नवानुवर्ती, अक्रमवर्ती

(3) अपनती, अभिनती, भ्रंशरेखा संधी

(4) पुनर्वर्ती, अध्यारोपी, निम्नजीत, पुनर्जिवीत

Based on the genetic classification of Powel, Davis further classified the valley types according to slopes. What are they ?

(1) Young, Mature, Old

(2) Consequent, Subsequent, Obsequent, Resequent, Insequent

(3) Syncline, Anticlyne, Faultline

(4) Antecedent, Superimposed, Drowned, Rejuvenated

---

66. नॅशनल टायगर कॉन्झर्वेशन ॲथॉरिटीच्या 2014 च्या व्याघ्र गणनेच्या अहवालानुसार वाघांची सर्वाधिक संख्या असणाऱ्या राज्यांचा उतरत्या क्रमाचा योग्य पर्याय निवडा :

(1) कर्नाटक, उत्तराखंड, मध्यप्रदेश, तामिळनाडू, महाराष्ट्र

(2) उत्तराखंड, मध्यप्रदेश, कर्नाटक, महाराष्ट्र, तामिळनाडू

(3) मध्यप्रदेश, उत्तराखंड, कर्नाटक, तामिळनाडू, महाराष्ट्र

(4) कर्नाटक, उत्तराखंड, महाराष्ट्र, तामिळनाडू, मध्यप्रदेश

According to the National Tiger Conservation Authority's report on Tiger Census of 2014, select the proper option of states with the highest number of tigers in a descending order :

(1) Karnataka, Uttarakhand, Madhya Pradesh, Tamil Nadu, Maharashtra

(2) Uttarakhand, Madhya Pradesh, Karnataka, Maharashtra, Tamil Nadu

(3) Madhya Pradesh, Uttarakhand, Karnataka, Tamil Nadu, Maharashtra

(4) Karnataka, Uttarakhand, Maharashtra, Tamil Nadu, Madhya Pradesh

---

67. 2011 च्या जनगणनेसंदर्भात पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **अयोग्य** आहे?

(a) मुंबई, मुंबई उपनगर, पुणे, ठाणे जिल्ह्यात लिंगगुणोत्तर सरासरी 925 पेक्षा कमी आहे.

(b) गडचिरोली व गोंदिया जिल्ह्यात लिंगगुणोत्तर सरासरी 925 पेक्षा अधिक आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **incorrect** in respect of 2011 census ?

(a) Mumbai, Mumbai Suburban, Pune, Thane have less sex ratio (<925)

(b) Gadchiroli and Gondia have higher sex ratio than the average (> 925)

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

68. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **खरे** आहे?

(a) हुसैन सागर गोड्या पाण्याचा तलाव भोपाळ शहरात **असून तो** अतिशय प्रदूषित तलावांपैकी एक आहे.

(b) लोकटक तलाव लडाखमध्ये असून चांग ला खिंडीच्या पलीकडे आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Hussain Sagar is a fresh water lake in the city of Bhopal and is one of the most polluted.

(b) Loktak lake is situated in Ladakh beyond the Chang La Pass.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

69. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे?

(a) महाराष्ट्रात उष्ण कटिबंधीय दमट पानझडी अरण्ये व उष्ण कटिबंधीय काटेरी खुरटी अरण्ये जवळपास सारख्याच क्षेत्रात आहेत.

(b) वरील दोन्ही एकत्रितपणे परंतु उष्ण कटिबंधीय शुष्क पानझडी अरण्यांच्या एक तृतीयांशही क्षेत्रात नाहीत.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) In Maharashtra Tropical Moist Deciduous Forests and Tropical Thorn Forests are almost equal in extent.

(b) The above two together however are not even equal to a third of Tropical Dry Deciduous Forests in extent.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

70. खालील विधाने पहा :

(a) वरोरा तालुक्यातील पिंपळगाव टेकडी येथे लोहखनिज सापडते.

(b) रेडी बंदरातून दगडी कोळसा निर्यात केला जातो.

(c) भारताच्या एकूण मँगनीज साठ्यापैकी 60% साठा महाराष्ट्रात आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त विधान (a) बरोबर आहे. (2) फक्त विधान (b) बरोबर आहे.

(3) विधाने (a) आणि (b) बरोबर आहेत. (4) विधाने (b) आणि (c) बरोबर आहेत.

Observe the following statements :

(a) Iron ore is found at Pimpalgao hill of Warora tahsil.

(b) Coal is exported from Redi fort.

(c) Out of the total reserves of manganese found in India 60% reserves are found in Maharashtra.

Answer options :

(1) Only statement (a) is correct (2) Only statement (b) is correct

(3) Statements (a) and (b) are correct (4) Statements (b) and (c) are correct

---

71. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) घटप्रभा नदीवरील गोकाक धबधबा नायगरा धबधब्यासारखा वाटतो.

(b) भारतातील सर्वात उंच धबधबा शरावती नदीवर आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Gokak waterfalls on the Ghataprabha river resemble Niagra Waterfalls.

(b) The highest waterfalls in India are located on the Sharavati River.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

72. खालील विधाने पहा :

(a) फिलीपाइन्सच्या किनाऱ्यावरील वादळांना टायफून्स म्हणतात.

(b) व्हिक्टर, कतरीना ही हरीकेन-चक्री वादळाची नावे आहेत.

(c) युएसएच्या फ्लॉरिडा किनाऱ्याजवळ निर्माण होणाऱ्या वादळांना टोरनॅडो म्हणतात.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त विधान (a) बरोबर आहे.
(2) विधाने (a) आणि (b) बरोबर आहेत.
(3) विधाने (b) आणि (c) बरोबर आहेत.
(4) विधाने (a), (b) आणि (c) बरोबर आहेत.

Observe the following statements :

(a) The cyclones on the coast of Philippines are known as Typhoons.

(b) Victor, Katrina are the names of Hurricane cyclones.

(c) The cyclones originating near the coast of Florida in U.S.A. are known as Tornadoes.

Answer options :

(1) Only statement (a) is correct
(2) Statements (a) and (b) are correct
(3) Statements (b) and (c) are correct
(4) Statements (a), (b) and (c) are correct

---

73. इंडस आयोगाविषयीच्या पुढील विधानांपैकी कोणते **योग्य नाही** ?

(1) जागतिक बँकेने इंडस आयोग स्थापन केले.

(2) भारत व पाकिस्तानमधील या संबंधातील दुरावा/बेबनाव नाहीसा करण्यास्तव ते तात्पुरते स्थापन केले आहे.

(3) भारत व पाकिस्तानमध्ये त्यामुळे इंडस व तिच्या उपनद्यांच्या पाणी वाटपासाठी करार झाला आहे.

(4) भारताला रावी, बिआस व सतलजचे पाणी मिळते तर पाकिस्तानला चिनाब, झेलम, इंडसचे.

Which one of the following statements about the Indus Commission is **not true** ?

(1) The Indus Commission has been set up by the World Bank.

(2) It is a temporary Commission to look after the disagreement arising between India and Pakistan.

(3) As a result a treaty was signed between India and Pakistan for sharing waters of Indus and its tributaries.

(4) India gets waters of Ravi, Beas and Satluj and Pakistan gets waters of Chenab, Jhelum and Indus.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

74. खालीलपैकी कोणते विधान **बरोबर नाही** ?

(1) शिलारसाच्या उष्णतेमुळे चुनखडीचे रूपांतर ग्रॅफाइटमध्ये होते.

(2) अँथ्रासाइट हा रूपांतरित खडक आहे.

(3) वनस्पतीपासून तयार झालेल्या खडकात खनिजतेलाचे साठे आढळतात.

(4) डाइक खडक शिलारसापासून तयार होतात.

Which of the following statements is **incorrect** ?

(1) Calcium is converted into graphite due to the heat of lava.

(2) Anthracite is a type of metamorphic rock.

(3) Mineral oil deposits are found in the carbonaceous rocks.

(4) Dyke rocks are made of lava.

---

75. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) लॅटरीटिक मृदा मोसमी हवामानाच्या प्रदेशात आढळते.

(b) लॅटरीटिक मृदा लोह, ॲल्युमिनियम, पोटॅश व चुनखडीयुक्त आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Lateritic soils are typical soils of Monsoon climate.

(b) Lateritic soils are rich in iron, aluminium, potash and lime.

Answer Options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

76. जोड्या लावा :

	जिल्हा		धबधबा
(a)	अहमदनगर	(i)	सौताडा धबधबा
(b)	अमरावती	(ii)	सहस्त्रकुंड धबधबा
(c)	बीड	(iii)	रंधा धबधबा
(d)	यवतमाळ	(iv)	मुक्तागिरी धबधबा

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(2)	(i)	(iv)	(iii)	(ii)
(3)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(4)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)

Match the following :

	District		Waterfall
(a)	Ahmadnagar	(i)	Sautada waterfall
(b)	Amravati	(ii)	Sahastrakund waterfall
(c)	Beed	(iii)	Randha waterfall
(d)	Yavatmal	(iv)	Muktagiri waterfall

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(2)	(i)	(iv)	(iii)	(ii)
(3)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(4)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

77. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) करेवाज् जम्मू व काश्मिर मधील खोऱ्यातील सरोवर जन्य भू आकार आहेत.

(b) पालमपूर, पुलवामा, कुळगांव येथील करेवाज् उच्च प्रतीच्या आक्रोडसाठी ओळखले जातात.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Karewas are the lacustrine deposits in the Valley of J and K.

(b) The Karewas of Palampur, Pulwama and Kulgaon are known for superior quality Walnuts.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

78. 'पुर्णा' नदी प्रकल्पांतर्गत पुर्णा नदीवर बांधलेली दोन धरणे कोणती आहेत ?

(1) येलदरी व सिद्धेश्वर (2) कावेरी व उजनी

(3) खडकवासला व उजनी (4) जायकवाडी व पानशेत

Which are the two dams constructed on Purna river under Project 'Purna' ?

(1) Yeldari and Siddheshwar (2) Kaveri and Ujani

(3) Khadakwasla and Ujani (4) Jaikwadi and Panshet

---

79. पुढील दोन पैकी कोणते विधान **योग्य** आहे ?

(a) नेलोरी, बेलरी, गुरेजी, केशरी या भारतातील मेंढीच्या जाती आहेत.

(b) भारतीय लोकर ऑस्ट्रेलिया व दक्षिण आफ्रिकेच्या तुलनेत कमी प्रतीची समजली जाते व तिला जाडीभरडी कार्पेट लोकर म्हणतात.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Nellori, Bellary, Gureji, Keshri are the breeds of sheep in India.

(b) Indian wool is inferior to that of Australia and South Africa in quality and is called as coarse carpet wool.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

80. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **अयोग्य** आहे ?

(a) भात संशोधन संस्था कर्जत, खोपोली, रत्नागिरी येथे स्थापन केल्या गेल्या आहेत परंतु सावंतवाडीत नाही.

(b) पश्चिम बंगालमध्ये वर्षात भाताची तीन पिके घेण्यात येतात.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **incorrect** ?

(a) Rice research institutes have been established at Karjat, Khopoli, Ratnagiri but not at Sawant wadi.

(b) In West Bengal three crops of rice are taken in a year.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

81. पुढे हिमालयातील 4 खिंडी नमूद आहेत. त्यातील **चुकीचे** विधान निवडा.

(1) बारा लच्चा हिमाचल लेह लडाखशी जोडते.

(2) बुरझिल खिंड श्रीनगर गंगा खोऱ्याला जोडते.

(3) चांग ला काराकोरम लडाखशी जोडते.

(4) दिफू खिंड अरूणाचल प्रदेश मंडालेशी जोडते.

Consider the following four passes of Himalayas. Which one has **not** been stated **correctly** ?

(1) Bara Lacha connects Himachal with Leh Ladakh.

(2) Burzil pass connects Shrinagar with Ganga valley.

(3) Chang La connects Karakoram with Ladakh.

(4) Diphu pass connects Arunachal Pradesh with Mandalay.

82. खालील विधाने पहा :

(a) हिमनदीने कार्य केलेल्या प्रदेशात आगंतुक खडक आढळतात.

(b) आगंतुक खडक स्थानिक खडक असतो.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त विधान (a) बरोबर आहे. (2) फक्त विधान (b) बरोबर आहे.

(3) विधाने (a) आणि (b) बरोबर आहेत. (4) विधाने (a) आणि (b) बरोबर नाहीत.

Observe the following statements :

(a) Erratic rocks are found in the region of glacier work.

(b) Erratic rock is a local rock.

Answer options :

(1) Only statement (a) is correct (2) Only statement (b) is correct

(3) Statements (a) and (b) are correct (4) Statements (a) and (b) are incorrect

---

83. खालील विधाने पहा :

(a) पृथ्वीची सरासरी घनता 5.12 ग्रॅम प्रति घन सें.मी. आहे.

(b) पृथ्वीच्या भूकवचाची घनता 2.8 ग्रॅम प्रति घन सें.मी. आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त विधान (a) बरोबर आहे. (2) फक्त विधान (b) बरोबर आहे.

(3) विधाने (a) आणि (b) बरोबर आहेत. (4) विधाने (a) आणि (b) बरोबर नाहीत.

Observe the following statements :

(a) The average density of the earth is 5.12 gram/cubic centimeter.

(b) The density of the earth's crust is 2.8 gram/cubic centimeter.

Answer options :

(1) Only statement (a) is correct (2) Only statement (b) is correct

(3) Statements (a) and (b) are correct (4) Statements (a) and (b) are incorrect

---

84. द्विपगिरी काय आहे ?

(1) वाळवंटी प्रदेशात वाऱ्याच्या खनन कार्यामुळे तयार झालेला भूआकार

(2) नदीच्या खनन कार्यामुळे तयार झालेला भूआकार

(3) वाळवंटी प्रदेशात वाऱ्याच्या भरण कार्यामुळे तयार झालेला भूआकार

(4) हिमनदीच्या भरण कार्यामुळे तयार झालेला भूआकार

What is inselberg ?

(1) Land form produced by erosional work of wind in desert area.

(2) Land form produced by erosional work of river.

(3) Land form produced by depositional work of wind in desert area.

(4) Land form produced by depositional work of glacier.

---

85. खालील विधाने पहा :

(a) ॲरीनेशियस खडक हे स्तरीत प्रकारचे खडक आहेत.

(b) ॲरीनेशियस खडकामध्ये वाळूचे प्रमाण जास्त असते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त विधान (a) बरोबर आहे.

(2) फक्त विधान (b) बरोबर आहे.

(3) विधाने (a) आणि (b) बरोबर आहेत.

(4) विधाने (a) आणि (b) बरोबर नाहीत.

Observe the following statements :

(a) Arenaceous rocks are the types of sedimentary rocks.

(b) The percentage of sand is high in Arenaceous rocks.

Answer options :

(1) Only statement (a) is correct

(2) Only statement (b) is correct

(3) Statements (a) and (b) are correct

(4) Statements (a) and (b) are incorrect

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

86. अटलांटिक व पॅसिफिक महासागरांप्रमाणे हिंदी महासागरातील सागरी प्रवाहचक्र नियमितपणे व अखंड गतीने कार्यरत राहात नाही, कारण :

(1) 25 अंश उत्तर अक्षवृत्तापलीकडे भुभाग भूखंडाने व्यापलेला आहे.

(2) प्रचलित वाऱ्यांचा समुद्रप्रवाहाच्या दिशेवर परिणाम होतो.

(3) हिंदी महासागरावर ऋतुमानानुसार मोसमी वाऱ्यांची दिशा बदलते.

(4) वरील सर्व

Regular and continuous cycle of ocean currents like Atlantic and Pacific oceans, does not run in the Indian ocean; because :

(1) Region beyond 25°N latitude is occupied by continents.

(2) Direction of the ocean current is deflected by conventional winds.

(3) The direction of Monsoon on Indian ocean changes in various seasons.

(4) All the above.

---

87. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) तांबे व जस्त यांच्या मिश्रणाने पितळ तयार होते व तांबे आणि कथील यांच्या मिश्रणाने कास्य. राजस्थानात तांब्याच्या धातुपाषाणाचे सर्वात मोठे साठे आहेत.

(b) मध्य प्रदेश तांबे धातुपाषाणाच्या उत्पादनात भारतात सर्वात अग्रेसर आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Copper when alloyed with zinc is called 'brass' and with tin as 'bronze'. Rajasthan has the largest deposits of copper ore.

(b) Madhya Pradesh stands first in India in the production of copper ore.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

88. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) माळढोक अभयारण्य महाराष्ट्र राज्यात सर्वात मोठे अभयारण्य आहे.

(b) इतक्यात या अभयारण्याचे क्षेत्र वाढवले गेले आहे माळढोक पक्ष्यांच्या संख्येतील वाढीमुळे नव्हे तर सर्वव्यापी काळवीटांमुळे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Great Indian Bustard Sanctuary is a sanctuary which is the largest in extent in the State of Maharashtra.

(b) Recently its size has been increased even further not because of the rise in no. of Maldhoks but because of ubiquitous Black bucks.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

89. 22 जून 2014 रोजी झालेल्या युनेस्कोच्या बैठकीत पुढीलपैकी कोणत्या स्थळांचा जागतिक वारसा यादीत समावेश करण्यात आला ?

(1) लाल किल्ला, पश्चिम घाट

(2) एलिफंटा गुंफा, मानस वन्यजीव अभयारण्य

(3) राणी की बाव, ग्रेट हिमालयन नॅशनल पार्क

(4) नंदादेवी नॅशनल पार्क, काझीरंगा नॅशनल पार्क

Which of the following were included in the World Heritage List in the meeting of UNESCO, held on 22nd June 2014 ?

(1) Red Fort, Western Ghats.

(2) Elephanta Caves, Manas Wildlife Sanctuary.

(3) Rani Ki Baav, Great Himalayan National Park.

(4) Nandadevi National Park, Kaziranga National Park.

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

90. हिमालयामध्ये दक्षिणेकडून उत्तरेकडे आढळणाऱ्या खिंडींचा योग्य क्रम लावा :

(1) कालापाणी, बुर्झिल, बनिहाल, पिर-पांजाळ

(2) बनिहाल, पिर-पांजाळ, बुर्झिल, कालापाणी

(3) पिर-पांजाळ, बनिहाल, बुर्झिल, कालापाणी

(4) बुर्झिल, कालापाणी, पिर-पांजाळ, बनिहाल

Arrange the passes in a correct sequence from south to north in the Himalayas :

(1) Kalapani, Burzil, Banihal, Pir-Panjal

(2) Banihal, Pir-Panjal, Burzil, Kalapani

(3) Pir-Panjal, Banihal, Burzil, Kalapani

(4) Burzil, Kalapani, Pir-Panjal, Banihal

---

91. 2014 च्या पर्यावरणविषयक अहवालानुसार जगातील सर्वाधिक 20 प्रदूषित शहरांपैकी ________ शहरे भारतातील असून ________ व ________ ही शहरे सर्वाधिक प्रदूषित आहेत.

खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडा.

(1) 10, कोलकाता, चेन्नई (2) 11, कोच्ची, मुंबई

(3) 12, पुणे, मुंबई (4) 13, दिल्ली, कोलकाता

According to the Environmental Report of 2014, ________ cities from India are among the 20 most polluted cities in the world and ________ and ________ are the most polluted of them.

Choose proper options from following :

(1) 10, Kolkata, Chennai (2) 11, Kochi, Mumbai

(3) 12, Pune, Mumbai (4) 13, Delhi, Kolkata

---

92. पुढीलपैकी कोणते विधान **योग्य** आहे ?

(1) भारताच्या एकूण जमिनीच्या 1% पेक्षा कमी क्षेत्र खारफूटी खाली आहे.

(2) भारताच्या सर्व 12 समुद्र किनारी राज्यात/केंद्र प्रशासित प्रदेशात खारफूटी नमूद आहेत.

(3) भारतात सर्वात अधिक खारफूटी पश्चिम बंगालमध्ये आहे.

(4) वरील सर्व

Which one of the following statements is **correct** ?

(1) Less than 1% of the country's land area is under mangroves.

(2) Mangroves have been reported in all the 12 coastal states/UTs.

(3) West Bengal has the maximum mangrove cover in the country.

(4) All the above three

---

93. महाराष्ट्राचे पहिले इलेक्ट्रॉनिक वेस्ट युनिट इको रिसायकलिंग लिमिटेड सुरु झाले आहे. त्याबाबत काय **खरे नाही** ?

(1) ते अंधेरी येथे मुंबईत स्थित आहे.

(2) ते आपल्या घरी/कार्यालयात त्यांची पिक अप व्हॅन पाठवून ई-कचरा गोळा करतात मग ते कॉम्प्यूटर असो वा टिव्ही/सेल फोन.

(3) ते गोळा व्हायला आपल्याला फक्त www.elecwasnit.com वर कळवायला लागते.

(4) ई-कचरा सरते शेवटी बेल्जियमला धातू काढण्यास्तव पाठविले जाते.

Maharashtras first authorised electronic waste unit, Eco Recycling Ltd has begun its operations. Which of the following statements is **not correct** about it ?

(1) It is located at Andheri, in Mumbai.

(2) They send their pick up van to collect e-waste from your home/offices (be it computers, tv or cell phone).

(3) One just has to log on to www.elecwasnit.com and the company collects it.

(4) It is finally sent to Belgium for metallic extraction.

---

94. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) जनगणना 2011 प्रमाणे मुंबई शहर जिल्ह्यामध्ये अनुसूचित जमातीचे प्रमाण 0.6% आहे.

(b) महाराष्ट्रातील अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातींची संख्या टक्केवारीत 10.2 व 7.8 आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) As per the census 2011, the percentage of Scheduled Tribe population in Mumbai city district is 0.6%.

(b) The Scheduled Caste and Scheduled Tribe population in percentages of Maharashtra stand at 10.2 and 7.8.

Answer Options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

95. जनगणना अहवाल 2011 नुसार महाराष्ट्र राज्यातील किती टक्के कुटुंबांकडे गृह परिसरात शौचालय सुविधा उपलब्ध आहे ?

(1) 38.2% (2) 42.4% (3) 53.1% (4) 30.5%

According to the Census Report 2011, how many have latrine facility available within their premises in Maharashtra State (household wise) ?

(1) 38.2% (2) 42.4% (3) 53.1% (4) 30.5%

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

96. डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषी विद्यापीठाने 'कोकण-सम्राट' ही आंब्याची नवी जात हापूस आणि टॉमी अटकिन्स या दोन जातींच्या संकरातून निर्माण केली आहे.

हापूसच्या तुलनेत हा :

(a) दरवर्षी फळतो.

(b) परंतु कमी रोग प्रतिबंधक आहे.

वरील दोन पैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Dr. Balasaheb Sawant Konkan Agricultural University has developed a new variety of mango, 'Konkan-Samrat', which is a hybrid of Alphonso and Tommy Atkins.

In comparison with Alphonso it :

(a) fruits every year.

(b) however is less disease resistant.

Which of the above two is **correct** ?

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

97. भारत सरकारने सागरी किनारा नियम विभागाच्या (C.R.Z.) प्रादेशिक सिमांकनामधून खालीलपैकी कुठले क्षेत्र वगळले आहे ?

(a) मुंबई व मुंबई परिसरातील बेटे

(b) अंदमान - निकोबार आणि लक्षद्विपीय बेटे

(c) भारताचा पूर्व किनारी प्रदेश

(d) मलबार किनारी प्रदेश

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) फक्त (b) (3) फक्त (c) (4) (c) आणि (d)

Which of the following regions have been excluded from the Regional Limits of C.R.Z. by the Government of India ?

(a) Mumbai and surrounding Islands

(b) Andaman-Nicobar Lakshadweep Islands

(c) Eastern Coastal Region of India

(d) Malabar Coastal Region

Answer Options :

(1) (a) and (b) (2) Only (b) (3) Only (c) (4) (c) and (d)

---

98. राजीव गांधी खेळ अभियानाबाबत पुढील विधानांपैकी कोणते **योग्य नाही.**

(a) ती एक केंद्रीय पुरस्कृत योजना आहे.

(b) ती 2014 मध्ये सुरू करण्यात आली.

(c) तिने पंचायत युवा क्रीडा आणि खेळ अभियानाची जागा घेतली.

(d) 'युवकात खेळ आयुष्याचा एक मार्ग' यास प्रोत्साहन देण्यास, खेळांच्या सुविधा सहज उपलब्ध करून देणे व खेळांच्या स्पर्धा भरविणे या बाबी या सम्मीलित आहेत.

(e) सर्वंकष क्रीडा केंद्रे या योजनेत बांधली जातील.

(f) स्त्रीयांना स्वत:चे संरक्षण प्रशिक्षण यात सम्मीलित आहे.

(g) विशेष वर्गासाठी खेळही आयोजित केले जातात जसे की उत्तर-पूर्व क्षेत्र खेळ.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (e) (2) (f)

(3) (g) (4) वरील तिन्हीपैकी एकही नाही

Which one of the following statements about the Rajiv Gandhi Khel Abhiyan is **not correct** ?

(a) It is a centrally sponsored scheme.

(b) It was launched in 2014.

(c) It took the place of Panchayat Yuva Krida and Khel Abhiyan.

(d) 'Promotion of sports as a way of life' among the youth, increased access to sports facilities conduct of sports competitions are included in the scheme.

(e) Integrated sports complexes will be constructed.

(f) Provision for self defence training for women has been made.

(g) Special category games are also organised like North East area games.

Answer Options :

(1) (e) (2) (f)

(3) (g) (4) None of the above three

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

99. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) जागतिक सरासरी तापमान वाढ औद्योगिकरणपूर्वीच्या संदर्भात 2 डिग्री मर्यादेपर्यंत ठेवण्यास ग्रीन हाऊस गॅसेस (2050 पावेतो) 2010 च्या तुलनेत 30% ने कमी करणे अपेक्षित आहे.

(b) ओझोन हा प्राणवायूचा 3 अणु रेणू आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) To limit the increase in Global mean temperature to 2 degree C relative to pre-industrial level the GHE at global level have to be reduced by 30% compared with 2010 by 2050.

(b) Ozone is a triatomic molecule of oxygen.

Answer Options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

100. 'जेटस्ट्रीम' चे गुणधर्म खाली दिलेले आहेत. त्यातील **योग्य** विधानांचा पर्याय निवडा.

(a) हे दोन्ही गोलार्धातील वेगवान पश्चिमी वाऱ्यांच्या दरम्यान आढळतात.

(b) हे विषुववृत्ताच्या तसेच ध्रुवांजवळील भागात आढळतात.

(c) हे वातावरणाच्या खालच्या थरात आढळतात.

(d) यांचा भूपृष्ठावरील पर्जन्यावर प्रभाव पडत नाही.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) (b) आणि (c)

(3) (a) आणि (c) (4) (b) आणि (d)

The characteristics of the Jet stream are given below. Choose the option showing the **correct** characteristics.

(a) They occur in both the hemispheres between the westerly heavy winds.

(b) They occur at equator and polar regions.

(c) They occur in the lower part of the atmosphere.

(d) They do not affect the rainfall on the earth's surface.

Answer Options :

(1) (a) and (b) (2) (b) and (c)

(3) (a) and (c) (4) (b) and (d)

---

101. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) कार्टाजिना प्रोटोकॉल जैवसुरक्षितता व आनुवंशिकता अभियांत्रिकी बाबींशी संबंधित.

(b) नागोया प्रोटोकॉल प्रवेश व लाभ वाटणे (ॲक्सेस व बेनेफिट शेअरिंग) शी निगडीत.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Cartagena protocol refers to Biosafety and issue relating to genetic engineering.

(b) Nagoya protocol relates to Access and Benefit sharing.

Answer Options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

102. जनगणना 2011 नुसार महाराष्ट्रातील किती टक्के कुटुंबांकडे घराजवळ पिण्याचा पाण्याचा स्रोत उपलब्ध आहे ?

(1) 50.2% (2) 59.4% (3) 60.8% (4) 75.0%

How many households in Maharashtra have availability of drinking water source within their premises as per Census 2011, percentage wise ?

(1) 50.2% (2) 59.4% (3) 60.8% (4) 75.0%

---

103. खालीलपैकी कोणती पर्यावरणाची समस्या नैरोबी येथे 1977 मध्ये झालेल्या संयुक्त राष्ट्र संघाच्या कॉन्फरन्समध्ये चर्चिली गेली ?

(1) ओझोन वायुची रिक्तता (2) कांगो नदीतील महापूर
(3) वाळवंटीकरण (4) जागतिक तापमान वृध्दीमुळे वितळणारा बर्फ

Which one of the following environmental issues was discussed in the United Nations Conference at Nairobi in 1977 ?

(1) Depletion of ozone layer (2) Heavy floods in Congo river

(3) Desertification (4) Melting of ice due to global warming

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

104. क्योटो कराराबाबत खाली काही विधाने दिली आहेत त्यांचे अवलोकन करून अचूक विधान गटाचा पर्याय निवडा.

(a) हा करार 1992 साली झाला.

(b) या कराराचा एक उद्देश कार्बन डाय ऑक्साइडचे उत्सर्जन 1995 च्या पातळीच्या खाली आणणे हा होता.

(c) या करारानंतर उत्सर्जन वर्षाला साधारण 3% या दराने वाढत राहिले.

(d) हा करार जपानमध्ये झाला.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) आणि (c) (2) फक्त (b)

(3) फक्त (c) आणि (d) (4) फक्त (b) आणि (c)

Following are some of the statements pertaining to Kyoto protocol. After reading them choose the option depicting a group of correct statements :

(a) It was signed in 1992.

(b) One of its objectives was to reduce the carbon dioxide emission below the level of 1995.

(c) After the protocol emission continued to go up at the rate of 3 percent a year.

(d) It was signed in Japan.

Answer Options :

(1) (a) and (c) only (2) (b) only

(3) (c) and (d) only (4) (b) and (c) only

---

105. नदी अथवा नदीचे पाणी वळविणे, ह्यासारख्या प्रकल्पांमुळे कुठल्या समुद्राची जैव-प्रणाली नष्ट झाली ?

(1) लाल समुद्र (2) अरल समुद्र

(3) बाल्टिक समुद्र (4) भूमध्य सागर

Eco-system of which sea has been destroyed by the project undertaking diverting of river waters ?

(1) Red sea (2) Aral sea

(3) Baltik sea (4) Mediterranean sea

---

106. खालील विधाने पहा :

(a) औरंगाबाद शहर जालना शहराच्या पश्चिमेस आहे.

(b) उस्मानाबाद जिल्हा जालना जिल्ह्याच्या उत्तरेस आहे.

(c) महाराष्ट्रामधील फक्त 6 जिल्ह्यांची सीमा कर्नाटक राज्याला लागून आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त विधान (a) बरोबर आहे.

(2) फक्त विधान (c) चूक आहे.

(3) विधाने (a), (b) आणि (c) चूक आहेत.

(4) विधाने (b) आणि (c) बरोबर आहेत.

Observe the following statements :

(a) Aurangabad city is located to the west of Jalna city

(b) Osmanabad district is located to the North of Jalna district

(c) Only six districts of Maharashtra have a common border with Karnataka state

Answer Options :

(1) Only statement (a) is correct

(2) Only statement (c) is incorrect

(3) Statements (a), (b) and (c) are incorrect

(4) Statements (b) and (c) are correct

---

107. भारतात सर्वात अधिक साक्षरता असलेल्या 10 जिल्ह्यांची साक्षरता 95% पेक्षा अधिक आहे. या दहा जिल्ह्यांबाबत पुढील दोन विधानातील कोणते **योग्य** नाही ?

(a) त्यातील 6 जिल्हे केरळ राज्यातील आहेत.

(b) त्यातील 3 जिल्हे मिझोराम मधील आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

The top ten highest literate districts of India have upwards of 95% literacy rate. What is not **correct** about these ten districts ?

(a) Six of them belong to Kerala

(b) Three of them belong to Mizoram

Answer Options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

108. राज्यांची त्यांच्या 2011 मध्ये नोंदविण्यात आलेल्या दशवर्षीय लोकसंख्या वाढीच्या टक्केवारीच्या तुलनेत, उतरत्या क्रमाने मांडणी करा.

(1) उत्तर प्रदेश, बिहार, झारखंड, जम्मू व काश्मिर
(2) बिहार, उत्तर प्रदेश, मेघालय, जम्मू व काश्मिर
(3) मेघालय, अरूणाचल प्रदेश, बिहार, जम्मू व काश्मिर
(4) अरूणाचल प्रदेश, बिहार, मेघालय, जम्मू व काश्मिर

Arrange the states in a descending order of their percentage decadal population growth as noticed in 2011.

(1) UP, Bihar, Jharkhand, Jammu and Kashmir
(2) Bihar, UP, Meghalaya, Jammu and Kashmir
(3) Meghalaya, Arunachal Pradesh, Bihar, Jammu and Kashmir
(4) Arunachal Pradesh, Bihar, Meghalaya, Jammu and Kashmir

---

109. चक्रीवादळे आणि त्यांची निर्मितीस्थाने पुढे दिलेली आहेत. त्यांच्या योग्य जोड्या लावा :

	नाव		**निर्मिती स्थान**
(a)	टोरनॅडो	(i)	हिंदी महासागर
(b)	हरिकेन	(ii)	जमिनीवर
(c)	टायफुन	(iii)	वेस्ट इंडीज बेटे व अटलांटिक महासागर
(d)	सायकलोन	(iv)	चीनचा समुद्र व पॅसिफिक महासागर

योग्य जोडीचा पर्याय निवडा :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

Names of cyclones and their places of formation are given below :

	Name		**Place of formation**
(a)	Tornado	(i)	Indian Ocean
(b)	Hurricane	(ii)	On Land
(c)	Typhoon	(iii)	West Indies Islands and Atlantic Ocean
(d)	Cyclones	(iv)	Sea of China and Pacific Ocean

Select the option for **correct** pairs :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

---

110. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) विनायक दा. सावरकर यांनी पंढरपूरच्या प्रसिद्ध मंदिरात अस्पृश्यांना प्रवेश मिळवून देण्यास आमरण उपोषण केले.

(b) पांडूरंग सदाशिव साने यांनी अस्पृश्यतेसारख्या दुष्ट प्रवृत्तींच्या विरोधात सामाजिक चळवळ केली.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Vinayak D. Savarkar undertook a fast unto death for giving the untouchables an access to the temple at Pandharpur.

(b) Pandurang Sadashiv Sane was connected with social movement against the evil practice of untouchability.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

111. 2014 च्या पर्यावरण विकास निर्देशांकानुसार भारताला 100 पैकी ________ गुण मिळाले असुन 178 देशांमध्ये भारताचा ________ क्रमांक आहे.

खालीलपैकी **योग्य** पर्याय निवडा :

(1) 28.03 आणि 153 वा (2) 29.30 आणि 154 वा

(3) 33.38 आणि 156 वा (4) 31.33 आणि 155 वा

According to the Environmental Development Index of 2014, India scored ________ points out of 100 and ranked ________ in the list of 178 countries.

Choose the **correct** option :

(1) 28.03 and 153rd (2) 29.30 and 154th

(3) 33.38 and 156th (4) 31.33 and 155th

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

112. सन 2011 च्या जनगणनेनुसार मुंबई व मुंबई उपनगरनंतर सर्वाधिक साक्षरता असलेल्या 3 जिल्ह्यांबाबत आपणास काय म्हणावयाचे आहे ?

(1) दोन कोकणमधील आहेत तर एक विदर्भातील

(2) प्रत्येकी एक कोकण, विदर्भ व पुणे डिव्हीजनमधून

(3) तिन्ही विदर्भातील

(4) दोन विदर्भातील तर एक कोकणातील

What have you to say about the three districts with the highest literacy percentage after Mumbai and Mumbai Suburban as per the 2011 Census ?

(1) Two belong to Konkan and one to Vidarbha

(2) One belongs to Konkan, one to Vidarbha and one to Pune Division

(3) All the three belong to Vidarbha

(4) Two belong to Vidarbha and one to Konkan

---

113. खालीलपैकी कोणत्या जिल्हा गटामध्ये स्थलांतरीत शेती केली जाते ?

(1) गडचिरोली, सोलापूर, नाशिक, चंद्रपूर

(2) चंद्रपूर, ठाणे, नाशिक, गडचिरोली

(3) औरंगाबाद, सोलापूर, ठाणे, नाशिक

(4) ठाणे, नाशिक, परभणी, धुळे

Which of the following districts practice shifting cultivation ?

(1) Gadchiroli, Solapur, Nashik, Chandrapur

(2) Chandrapur, Thane, Nashik, Gadchiroli

(3) Aurangabad, Solapur, Thane, Nashik

(4) Thane, Nashik, Parbhani, Dhule

---

114. लू हे उष्ण व शुष्क वारे आहेत जे उन्हाळ्यात वाहतात. त्याबाबत काय **खरे नाही** ?

(a) जमिनीच्या वरच्या पापुद्र्यांची उष्णता अतिशय वाढून हवेच्या वर वाहण्याने लू तयार होते.

(b) लू मध्यान्ह पूर्व काळात सर्वाधिक असते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

The loo is a hot and dry wind that blows in the summer months. What is **incorrect** about the loo ?

(a) The loo occurs due to convective air movement resulting from the intense heating of the earths surface.

(b) The loo is strongest in the forenoon.

Answer Options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

115. भारतीय मान्सूनवर प्रभाव टाकणारा एल्-निनो प्रवाह हा खालीलपैकी कोठे निर्माण होतो ?

(1) पेरू नजिकच्या प्रशांत महासागरामध्ये (2) पेरू नजिकच्या अटलांटिक महासागरामध्ये

(3) प्रशांत महासागराच्या पश्चिम भागात (4) हिंदी महासागराच्या मध्य भागात

El-Nino current which affects the Indian monsoon originates at :

(1) Pacific ocean off Peruvian coast (2) Atlantic ocean off Peruvian coast

(3) Western part of pacific ocean (4) Central part of Indian ocean

---

116. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) विम्लधर्मीय आणि क्षारयुक्त विम्लधर्मीय जमिनी पुन:प्रापण करण्यासाठी (सुधारण्यासाठी) सल्फर वापरतात.

(b) क्षारयुक्त जमिनीमध्ये विनिमयात्मक सोडियमची टक्केवारी 15 पेक्षा अधिक असते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) For the reclamation of alkaline and saline-alkali soils Sulphur is used.

(b) Exchangeable Sodium percentage of Saline soil is more than 15.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

117. खालीलपैकी भारतीय कृषी/शेतीमधून सोडल्या जाणाऱ्या कोणत्या वायूचे जागतिक तापमानवाढीत सर्वाधिक योगदान आहे ?

(1) मिथेन (CH_4) (2) नायट्रस ऑक्साईड (N_2O)

(3) कार्बन डायऑक्साईड (CO_2) (4) कार्बन मोनोक्साईड (CO)

Which of the following gases from Indian Agriculture contributes maximum in global warming ?

(1) Methane (CH_4) (2) Nitrous oxide (N_2O)

(3) Carbon dioxide (CO_2) (4) Carbon monoxide (CO)

---

118. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) ऊस हे क्षार सहनशील पीक आहे.

(b) हरबरा (चना) हे क्षार संवेदनशील पीक आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Sugarcane is a salt tolerant crop.

(b) Gram (Chana) is a salt sensitive plant.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

119. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) धनऑयन-विनिमय क्षमता मोन्टमोरेलोनाइट क्ले खनिजामध्ये जास्त असते.

(b) पिकातील पानांपासून होणारे बाष्पोपर्णात्सर्जन बासालीन रोखते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) The cation exchange capacity is high in Montmorillonite clay minerals.

(b) Basalin is used to control the transpiration from crop leaves.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

120. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **अयोग्य** आहे ?

(a) रेफ्रिजरेटर्समुळे हायड्रोफ्लुरोकार्बनस् निर्माण होतात.

(b) फायर एक्स्टींग्युशर्समुळे हेलॉनस् वाढतात.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **incorrect** ?

(a) Refrigerators give rise to Hydrofluorocarbons.

(b) Fire extinguishers lead to increase in halons.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

121. जपान आणि स्वीडनमध्ये मिनामाता रोगाचा उद्रेक दूषित मासे सेवनामुळे झाला त्याला कोणते प्रदूषण जबाबदार होते ?

(1) शिशाचा कचरा (2) पाऱ्याचा कचरा

(3) कॅडमियमचा कचरा (4) क्लोरिनेटेड हायड्रोकार्बन

Which pollutant was responsible for the minamata disease epidemic that caused several deaths in Japan and Sweden due to consumption of contaminated fishes ?

(1) Lead wastes (2) Mercury wastes

(3) Cadmium wastes (4) Chlorinated hydrocarbons

---

122. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **अयोग्य** आहे ?

(a) जैवरासायनिक ऑक्सिजन मागणीमुळे जैविक कचरा प्रदूषणाबाबत चांगली कल्पना येते.

(b) तुषार सिंचन प्रणाली लौमी जमिनींकरिता विशेष उपयुक्त आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **incorrect** ?

(a) BOD gives a good idea about the level of organic waste pollution.

(b) Sprinkler irrigation system is particularly suited to the loamy soils.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

123. खालीलपैकी कोणती प्राथमिक खनिजे जमिनीमध्ये मोठ्या प्रमाणात आढळतात ?

(1) कॅलसाईट व डोलोमाईट (2) पायराईटस व मरकासाईट

(3) क्वार्टज् व फेल्डस्पार्स (4) जिप्सम व सिडेराईट

Which of the following are the most widespread primary minerals in soils ?

(1) Calcite and Dolomite (2) Pyrites and Marcasite

(3) Quartz and Feldspars (4) Gypsum and Siderite

---

124. खालीलपैकी कोणत्या गटातील सर्व पीके ही 'दिवस तटस्थ पीके (डे न्युट्रल क्रॉप)' आहेत ?

(a) मका, भात, वाटाणा (b) गहू, रताळी, भात

(c) वाटाणा, कपाशी, गहू (d) टोमॅटो, वाटाणा, कपाशी

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) व (d) (2) (b) व (c) (3) (c) व (a) (4) (d) फक्त

Among the following, which group has plants that are all 'day neutral' ?

(a) Maize, Rice, Pea (b) Wheat, Sweet-potato, Rice

(c) Pea, Cotton, Wheat (d) Tomato, Pea, Cotton

Answer options :

(1) (a) and (d) (2) (b) and (c) (3) (c) and (a) (4) (d) only

---

125. पिकाची पाण्याची गरज काढताना सर्वाधिक पीक गुणांक कोणत्या वाढीच्या अवस्थेत असतो ?

(1) प्रजोत्पादन अवस्था (2) रोप अवस्था

(3) जोमदार शाखीय अवस्था (4) पक्वता अवस्था

At which stage the crop co-efficient is maximum for calculation of water requirement ?

(1) Reproductive stage (2) Seedling stage

(3) Active vegetative stage (4) Maturity stage

---

126. भारतामध्ये प्रथम कृषिविद्यापीठाची स्थापना ________ यांचे नावे झाली.

(1) डॉ. पंजाबराव देशमुख (2) गोविंद वल्लभ पंत

(3) चौधरी चरण सिंग (4) चंद्रशेखर आझाद

The first Agricultural University in India was established in the name of ________.

(1) Dr. Panjabrao Deshmukh (2) Govind Ballabh Pant

(3) Choudhari Charan Singh (4) Chandrashekhar Azad

---

127. भारतीय शहरे हवेच्या प्रतवारीनुसार धोकादायक, वाईट, निकृष्ट, बरे व चांगले अशा वर्गवारीत विभागले गेले आहेत. तर पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे?

(a) महाराष्ट्रातील कोणतेही शहर धोकादायक वर्गात मोडत नाही.

(b) तुतीकोरिन व कोईंबतूर चांगल्या वर्गात येतात.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Indian cities are classified on the basis of air quality index among Dangerous, Bad, Poor, Fair and Good.

Now state which one of the following two statements is **correct** ?

(a) There is no city from Maharashtra in the Dangerous class.

(b) Tuticorin and Coimbatore fall in good class.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

128. कोणत्या वनस्पती पोषणद्रव्यामुळे मुळांची वाढ चांगली होते, दुष्काळ सहन करण्याची क्षमता सुधारते व रोग प्रतिकारक शक्ती वाढते?

(1) नत्र (2) स्फुरद (3) पालाश (4) कॅल्शियम

Which plant nutrient increases root growth, improves drought tolerance and imparts disease resistance to crops ?

(1) Nitrogen (2) Phosphorus (3) Potassium (4) Calcium

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

129. जमिनीचा उतार __________ टक्केपेक्षा जास्त असतो तेव्हा कंटूर चर तांत्रिकदृष्ट्या किंवा आर्थिकदृष्ट्या फायदेशीर ठरत नाहीत.

(1) 10 (2) 15 (3) 20 (4) 25

Contour trenches are not advisable, neither technically nor economically when slope is more than __________ percent.

(1) 10 (2) 15 (3) 20 (4) 25

---

130. जास्तीत जास्त जीवाणूंची संख्या जमिनीच्या (मातीच्या) 'अ' थरामध्ये का असते ?

(1) मातीच्या 'अ' थरामध्ये जास्त अन्नद्रव्ये असतात.

(2) मातीच्या 'अ' थरामध्ये सुपीकता अधिक असते.

(3) मातीचा 'अ' थर जलसंपृक्त असतो.

(4) मातीच्या 'अ' थरामध्ये भरपूर सेंद्रीय पदार्थ असतात.

Why horizon 'A' of soils harbors maximum bacterial population ?

(1) Soils of 'A' horizon contains more nutrients.

(2) Soils of 'A' horizon is more fertile.

(3) Soils of 'A' horizon is saturated with water.

(4) Soils of 'A' horizon is rich in organic matter.

---

131. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) ॲलोफेन्स हे सिलिका आणि सिस्क्यूऑक्साईड यांच्या संयोगातून बनतात.

(b) टुर्मलीन खनिजामध्ये जस्त आढळते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Allophanes are a combination of Silica and sesquioxides.

(b) Tourmaline contains Zinc.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

132. हवामानाचे कोणते घटक पीक उत्पादन वा विविध पीक लागवड पद्धती प्रभावित करतात ?

(1) तापमान, ओलावा, वारा, प्रकाश

(2) वारा, प्रकाश, भौगोलिक रचना, माती

(3) जमिनीतील पाणी, जमिनीचे तापमान, पाऊस, माती

(4) भौगोलिक रचना, समुद्रसपाटीपासूनची उंची, वारा, पाऊस

Which climatic elements affect the crop production or various crop cultivation practices ?

(1) Temperature, moisture, wind, light

(2) Wind, light, topography, soil

(3) Soil water, soil temperature, rain, soil

(4) Topography, altitude, wind, rain

---

133. ________ अन्नद्रव्यांच्या कमतरतेची लक्षणे खोडांच्या आणि मुळांच्या टोकांवर दिसून येतात.

(1) नत्र आणि गंधक (2) बोरॉन आणि चुना

(3) मॅग्नेशियम आणि लोह (4) पालाश आणि स्फुरद

The deficiency symptoms of ________ are visible at the tips of shoots and roots.

(1) Nitrogen and Sulphur (2) Boron and Calcium

(3) Magnesium and Iron (4) Potassium and Phosphorus

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

134. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) जमिनीची वाऱ्यामुळे होणारी धूप *जमिनीची पारगम्यता* बदलून गंभीर स्वरूपाची हानी घडवून आणते.

(b) हिस्टोसोल्स यांना नैसर्गिक/जैविक मृदा म्हणतात.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Soil erosion by wind brings about serious damage to soil by changing the *soil permeability*.

(b) Histosols are known as organic soils.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

135. जास्त प्रकाश संश्लेषण व जास्त पाणी वापर क्षमता योग्य तापमान 35 ते 40 अंश सेल्सिअसच्या दरम्यान असतांना कोणत्या वनस्पतीमध्ये आढळते ?

(1) सी$_3$ वनस्पती (2) सी$_4$ वनस्पती

(3) कॅम वनस्पती (4) वरील (1), (2) व (3)

The higher rate of Photosynthesis and higher rate of Water Use Efficiency (WUE) at an optimal temperature range of 35°C to 40°C is generally observed in :

(1) C_3 plants (2) C_4 plants

(3) CAM plants (4) (1), (2) and (3) above

---

136. वनस्पतीच्या तळाच्या पानापासून वरपर्यंत हरितद्रव्य (हिरवा रंग) नाहीसे होणे हे ________ या मुलद्रव्याच्या कमतरतेचे लक्षण आहे.

(1) तांबे (2) मँगनीज (3) मॅग्नेशियम (4) गंधक

Loss of green colour of leaves starting from the bottom leaves upwards is a deficiency symptoms of ________ element.

(1) Copper (2) Manganese (3) Magnesium (4) Sulphur

---

137. एखादी जमात अनुसूचित जमाती म्हणून ओळखल्या जायला कोणती वैशिष्ट्ये आवश्यक आहेत ?

(a) वैशिष्टपूर्ण संस्कृती
(b) आदिकालीन वैशिष्ट्ये
(c) भौगोलिक एकटेपणा
(d) परस्पर संबंधाचा लाजरेपणा
(e) लोकसंख्येचे आकुंचन
(f) मागासलेपणा

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b), (c), (f)
(2) (b), (c), (e), (f)
(3) (a), (b), (c), (e), (f)
(4) (a), (b), (c), (d), (f)

What are the essential characteristics for a community to be identified as a Scheduled Tribe ?

(a) Distinctive culture
(b) Primitive traits
(c) Geographical isolation
(d) Shyness of contact
(e) Declining population
(f) Backwardness

Answer Options :

(1) (a), (b), (c), (f)
(2) (b), (c), (e), (f)
(3) (a), (b), (c), (e), (f)
(4) (a), (b), (c), (d), (f)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

138. सायमन कमीशनमधील सभासद व त्यांना कमीशन वर का नेमले यांची कारणे यांच्या जोड्या जुळवा :

(a)	सर जॉन सायमन	(i)	भारतातील मवाळांना मान्य होतील असे वाटत होते
(b)	बर्नहॅम	(ii)	ब्रिटीश साम्राज्यभर प्रवास केलेले होते
(c)	लेन फॉक्स	(iii)	लॉर्ड आयर्विनचे मेहुणे
(d)	व्हेरनॉन हार्टस्हॉरन्	(iv)	मजूर पक्षाचे सभासद

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(3)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(4)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)

Match the following members of the Simon Commission and the reasons for their appointment on the Commission :

(a)	Sir John Simon	(i)	Expected to be acceptable to the Moderates in India
(b)	Burnham	(ii)	Had travelled all parts of the British Empire
(c)	Lane Fox	(iii)	Brother-in-Law of Lord Irwin
(d)	Vernon Hartshorn	(iv)	Member of Labour Party

Answer options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(3)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(4)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)

139. समान सूर्य किरणोत्सर्गामध्ये, सिंचनाखाली घेतलेल्या पिकाचे उत्पन्न हे समान पाणी पावसामार्फत मिळालेल्या त्याच पिकाच्या उत्पन्ना __________ असते.

(1) पेक्षा अधिक (2) एवढे (3) पेक्षा कमी (4) पेक्षा अनिश्चित

With similar amount of solar radiation, crops that are grown with irrigation give __________ yield compared to those grown with equal amount of water as rainfall.

(1) more (2) equal (3) less (4) indefinite

---

140. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **अयोग्य** आहे ?

(a) भात पिकास फुटवे येणाच्या अवस्थेवेळी तापमान सर्वसाधारणपणे 31° सें.ग्रे. असावे लागते.

(b) अंडी उत्पादनाकरता योग्य तापमान 10 - 16° सें.ग्रे. असते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **incorrect** ?

(a) Optimum temperature required at tillering stage of Rice is 31°C.

(b) Optimum temperature required for egg production is 10 - 16°C.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

141. पुढील दोन विधानांतील कोणते **योग्य** आहे ?

(a) मर्क्युरीमुळे स्मरणशक्ती नष्ट होते.

(b) शिसे फुप्फुसावर परिणाम करते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Mercury causes loss of memory.

(b) Lead affects lungs.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

142. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) वनस्पती वितरण हे प्रामुख्याने *मृदाशास्त्रीय* परिस्थितीच्या वितरणावर मर्यादित आहे.

(b) इकॉलॉजी हा शब्द ऑइकॉसवरून आला ज्याचा अर्थ राहण्याचे ठिकाण. हा शब्द लॅटिन आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Plant distribution is primarily controlled by the distribution of *edaptic* conditions.

(b) The word ecology comes from the word Oikos meaning dwelling. Oikos is a Latin word.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

143. किसान क्रेडिट कार्ड योजना संपूर्ण देशात लागू झाली असून या योजनेखाली शेतीविषयक कामांकरिता कर्ज दिले जाते. या योजनेबाबत काय खरे नाही ?

(a) ही योजना केवळ सहकारी बँका व क्षेत्रीय ग्रामीण बँकांद्वारे अमलात आणली जाते.

(b) या योजनेंतर्गत केवळ शेती करण्यास्तव लागणाऱ्या बाबींच्या वापरासाठी कर्ज दिले जाते परंतु मुदतीचे कर्ज दिले जात नाही.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

The Kisan Credit Card Scheme is in operation throughout the country and the scheme augments credit flow to agricultural activities. What is not true about the scheme ?

(a) The scheme is implemented only through the Cooperative Banks and Regional Rural Banks.

(b) Under the scheme credit is extended only for the consumption needs but does not include term credit.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

144. कोरडवाहू शेतीमधील प्रश्न :

(a) मान्सूनचे उशिरा आगमन आणि लवकर गमन/परतावा.

(b) पीक कालावधीमध्ये खंडित पर्जन्यवृष्टी/कोरडा कालावधी.

(c) मातीची कमी जलधारण शक्ती.

(d) जमिनीची हलकी/निकृष्ट सुपीकता.

(e) प्रगत तंत्रज्ञान आणि विकासाभिमुख दृष्टिकोन याची कमतरता.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (c) आणि (d) बरोबर (2) (b), (d), (e) आणि (a) बरोबर

(3) (a), (b), (c), (d) आणि (e) बरोबर (4) (a), (d) आणि (e) बरोबर

Problems of dry land Agriculture are :

(a) Late onset and early ceasation of rain.

(b) Prolonged dry spells during crop period.

(c) Low moisture retention capacity of the soil.

(d) Poor soil fertility condition.

(e) Technological and developmental constraints.

Answer options :

(1) (a), (c) and (d) correct (2) (b), (d), (e) and (a) correct

(3) (a), (b), (c), (d) and (e) correct (4) (a), (d) and (e) correct

---

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

145. पीक वाढीसाठी पोषक खनिज द्रव्याची आवश्यकता दर्शविणारा पुढीलपैकी **योग्य** निकष निवडा :

(a) एखाद्या घटकाच्या कमतरतेमुळे पिकाचे जीवनचक्र पूर्ण करण्यास अपयश येते.

(b) एखाद्या घटकाची कमतरता फक्त तोच घटक पूरवून भरुन काढता येते.

(c) घटकाचा परिणाम हा वाढीवर किंवा चयापचयावर व्हायलाच पाहिजे.

(d) सदर घटक अल्प प्रमाणातच आवश्यक असतो.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) फक्त (2) (a) व (b) फक्त

(3) (a), (b) व (c) फक्त (4) (a), (b), (c) व (d)

Choose from among the following essential mineral nutrients of a crop :

(a) A deficiency of the element in question results in failure to complete life cycle.

(b) Deficiency of the element in question can be corrected only by supplying that particular element.

(c) The element must extend its effect on growth or metabolism.

(d) The element is essential in small quantities only.

Answer options :

(1) (a) only (2) (a) and (b) only

(3) (a), (b) and (c) only (4) (a), (b), (c) and (d)

146. जी.पी.एस. च्या माध्यमातून भूस्थिती मोजण्याच्या माध्यमास काय म्हणतात?

(a) उपग्रह व्याप्ती (b) उपग्रह कक्ष

(c) उपग्रह अंतर (d) उपग्रह धारक

वरीलपैकी कोणते/कोणती विधान/विधाने **बरोबर** आहे/त?

(1) (a) फक्त (2) (b) फक्त

(3) (c) आणि (d) फक्त (4) वरील कोणतेही नाही

The means by which GPS signals are used to determine ground position is/are called as :

(a) Satellite ranging (b) Satellite orbit

(c) Satellite distance (d) Satellite receiver

Which of the statements given above is/are **correct** ?

(1) (a) only (2) (b) only

(3) (c) and (d) only (4) None of the above

---

147. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे?

(a) स्पॉट अँड क्विकबर्ड उपग्रह प्रणाली ही निष्क्रिय सुदूर संवेदनाचे उदाहरण आहे.

(b) सोळाव्या भारतीय सुदूर संवेदना उपग्रह ओशनसॅट - 2 चे प्रक्षेपण दि. 23 सप्टेंबर 2009 रोजी पी.एस.एल.व्ही. -15 या प्रक्षेपण यानाद्वारे करण्यात आले.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) SPOT and QUICKBIRD satellite system is an example of passive Remote Sensing.

(b) Sixteenth IRS satellite OCEANSAT - 2 was launched on 23rd September 2009 by using PSLV-15 launch vehicle.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

148. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) सूक्ष्म लहरी सुदूर संवेदना ज्यांची तरंग लांबी 3 मायक्रोमीटरपेक्षा जास्त असते त्या ढगांनी आच्छादलेल्या प्रदेशाच्या सुदूर संवेदनाच्या अभ्यासासाठी मुख्यत्वेकरून वापरल्या जातात.

(b) 2013 साली भारताच्या पूर्व किनारपट्टीवर धडकलेल्या फायलिन (phailin) या चक्रीवादळाच्या हालचालीच्या संदर्भातील पूर्व सूचनांसाठी कार्टोसॅट-I (CARTOSAT-I) या उपग्रह प्रतिमांचा उपयोग केला गेला.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) In microwave wavelengths (or Radar) systems, wavelengths greater than 3μm are more commonly used for sensing the characteristics of cloud cover regions.

(b) CARTOSAT - I satellite data images were used in the prewarning of the advancement of the cyclonic phailin that stuck the eastern coast of India in 2013.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

149. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) सुदूर संवेदन प्रणाली नैसर्गिकरीत्या उपलब्ध असलेल्या ऊर्जेचे मापन करते त्याला सक्रीय सेन्सर्स असे म्हणतात.

(b) सुदूर संवेदन प्रतिमा ह्या मुख्यत: मल्टीस्पेक्ट्रल असतात आणि एस्टर (ASTER) प्रतिमा ह्या 7 स्पेक्ट्रल बँडच्या असतात.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) Remote sensing systems which measure energy that is naturally available are called as active sensors.

(b) Remote sensing images are commonly multispectral and ASTER images record seven spectral bands.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

---

150. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे ?

(a) दृश्यमान रेडिओ लहरींची श्रेणी अंदाजे 0.7 ते 0.9 मायक्रोमीटर इतकी असते.

(b) एक पूर्ण जागतिक स्थान निश्चिती यंत्रणेकरता किमान 24 उपग्रह समूहांची गरज असते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (4) एकही नाही

Which one of the following two statements is **correct** ?

(a) The visible wavelengths cover a range from approximately 0.7 to 0.9 μm.

(b) For a GPS Satellite, a full constellation requires 24 satellites.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (4) Neither

- o O o -

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

सूचना — (पृष्ठ 1 वरून पुढे....)

(8) प्रश्नपुस्तिकेमध्ये विहित केलेल्या विशिष्ट जागीच कच्चे काम (रफ वर्क) करावे. प्रश्नपुस्तिकेव्यतिरिक्त उत्तरपत्रिकेवर वा इतर कागदावर कच्चे काम केल्यास ते कॉपी करण्याच्या उद्देशाने केले आहे, असे मानले जाईल व त्यानुसार उमेदवारावर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचे अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

(9) सदर प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपल्यानंतर उमेदवाराला ही प्रश्नपुस्तिका स्वत:बरोबर परीक्षाकक्षाबाहेर घेऊन जाण्यास परवानगी आहे. **मात्र परीक्षा कक्षाबाहेर जाण्यापूर्वी उमेदवाराने आपल्या उत्तरपत्रिकेचा भाग-1 समवेक्षकाकडे न विसरता परत करणे आवश्यक आहे.**

नमुना प्रश्न

प्रश्न क्रमांक **201.** सतीची चाल नष्ट करण्यासीठी कोणी मूलत: प्रयत्न केले?

(1) स्वामी दयानंद सरस्वती (2) ईश्वरचंद विद्यासागर

(3) राजा राममोहन रॉय (4) गोपाळकृष्ण गोखले

ह्या प्रश्नाचे योग्य उत्तर "(3) राजा राममोहन रॉय" असे आहे. त्यामुळे या प्रश्नाचे उत्तर "(3)" होईल. यास्तव **खालीलप्रमाणे** प्रश्न क्र. **201** समोरील उत्तर-क्रमांक "③" हे वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखविणे आवश्यक आहे.

प्र. क्र. **201.** ① ② ● ④

अशा पद्धतीने प्रस्तुत प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाचा तुमचा उत्तरक्रमांक हा तुम्हाला स्वतंत्ररीत्या पुरविलेल्या उत्तरपत्रिकेवरील त्या त्या प्रश्नक्रमांकासमोरील संबंधित वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखवावा. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

SEAL